

Ett idrottspolitiskt dilemma

– UNGA, FÖRENINGSIDROTTEN OCH DELAKTIGHETEN

Ett idrottspolitiskt dilemma

– unga, föreningsidrotten och delaktigheten

Centrum för idrottsforskning är statens sektorsorgan för idrottsforskning med uppgift att initiera, samordna, stödja och informera om forskning inom idrottens område samt att ansvara för uppföljning av statens stöd till idrotten.

Ett idrottspolitiskt dilemma – unga, föreningsidrotten och delaktigheten ingår i 2010 års uppföljning av statens stöd till idrotten.

Rapporten finns att ladda ner som pdf på www.centrumforidrottsforskning.se.

© **Centrum för idrottsforskning 2011:3**

Författare: Mats Trondman

Projektledning: Christine Dartsch & Johan R Norberg

Redaktionellt arbete: Johan Pihlblad

Språkgranskning: Erika Feldt

Formgivning: Catharina Grahn, ProduGrafia

Tryck: Holmbergs, Malmö 2011

ISBN: 978-91-979562-3-9

”Men alltså jag tycker ju att det är ganska bra ändå. Det är liksom inte så mycket man vill ändra på eller bestämma mer om. Men det känns ju ändå liksom så.”

Agnes, 13 år

Ordförklaringar

dilemma: Ett tillstånd av obeslutsamhet mellan två lika icke önskvärda alternativ.

Oxford American Dictionary

delaktig: Någon som medverkar i något med tonvikt på känslan att ha medinflytande.

pretendent: En person som gör anspråk på något.

förnöjsam: Belåten på grund av att inte något väsentligt saknas. Nöjd med sin lott.

abdikera: Att avsäga sig ansvaret för något.

Svensk ordbok (2009)

Innehåll

Inledning.....	7
1. Problemet	13
Utgångspunkt	13
En problemformulering	14
Ett första vägval	14
2. Utanför idrotten	15
Ungas delaktighet utanför idrotten	15
Kön, ålder och utbildningsbakgrund	17
Sociogeografisk förankring	18
Sammanfattning, implikationer, slutsats och nytt vägval	20
3. Relationen mellan efterfrågad och upplevd delaktighet	22
Efterfrågad och upplevd delaktighet	22
Sex ståndpunkter i idrottens rum	25
Föreningsidrottare med olika ståndpunkter i idrottens rum	27
Två nya vägval.....	29
4. I idrottens normativa rum	31
Idrotten vill och delaktighet	31
Upplevd och efterfrågad delaktighet: ett framträdandegap	33
Ett idrottspolitiskt dilemma.....	35
En normativ bedömning av de sex ståndpunkterna	35
En precisering av ett redan antytt vägval	37
5. Förståelsen av ståndpunkterna i idrottens rum.....	39
Idrottens betydelse i ungas liv.....	40
Den tid unga lägger på sin föreningsidrott	43
Unga föreningsidrottarens självskattade idrottsförmåga	46
Ungas mål med föreningsidrotten.....	49
Stark och svag idrottsidentitet	53

6. Gåtan får sitt svar	54
Fyra vägval och deras utfall – en rekapitulering	54
Nya frågor för gåtans lösning och syftets uppfyllande	62
Gåtans lösning – idrottens interna kärnlogik och det normativa rummets kärnbetydelser	64
Nedslag i tre fokusgrupper	68
Idrotten vill och mänsklig värdighet	81
Referenser	85

Inledning

Jag vill tacka *Centrum för idrottsforskning* för förtroendet att låta mig studera och, framför allt, problematisera ungas delaktighet i föreningsidrotten. Min huvudsakliga poäng är att idrottsrörelsen står inför *ett idrottspolitiskt dilemma*. Å ena sidan vägleds idrottsrörelsen verksamhet av ett idéprogram – *Idrotten vill* (2009)– vars syn på delaktighet jag i förtätad form sammanfattar på följande sätt:

Ungdomars delaktighet i föreningsidrotten vilar i huvudsak på alla ungdomars rätt till inflytande. Med detta avses att ungdomar ska bli lyssnade till och därmed tagna i anspråk på ett sådant sätt att verksamheten kan förändras för att bättre passa deras behov. Det innebär att varje ung individ ska kunna påverka det egna idrottandets ambitionsnivå. Dessa betydelser ska genomsyra hela verksamheten så att delaktigheten upplevs av de unga deltagarna som en välbefinnandets känslstruktur: glädje, trygghet, tillhörighet och gemenskap. Ett sådant reellt inflytande och välbefinnande ska understödjas av ledare som verkar för och därmed fostrar till vilja till delaktighet. Föreningsidrottens trovärdighet vilar på att dessa betydelser förverkligas.

Jag ser detta synsätt som en bestämning av idrottsrörelsens strävan efter en delaktighetskultur. En sådan kultur avser att utgöra ett aktiverande meningssystem – en värdegrundsbaserad övertygelse och praktik – för ungdomars delaktighet i föreningsidrotten. Idrotten *vill* vara en sådan delaktighetskultur. Det är min bedömning att idrottsrörelsen formulerat ett starkt och föredömligt idéprogram för ungas delaktighet. Det befinner sig också i stark samklang med andemeningen i *Regeringens strategi för ungdomspolitiken* (2009): att unga ska ses som en resurs och garanteras reellt inflytande. Idrottsrörelsen har därmed ställt sig själv inför en eftersträvnsvärd arbetsuppgift: att göra *alla* idrottande ungdomar delaktiga. Detta meningssystem utgör, med mitt ordval, *idrottens normativa rum*. Dess kärnbetydelse sammanfattades ovan. Där finns idrottsrörelsens klart uttalade *böra*: ett aktiverande meningssystem för just alla ungas rätt till delaktighet inom idrotten.

Å andra sidan, hävdar jag, vägleds idrotten också av en annan kultur. Jag kallar den *idrottens interna kärnlogik*, vilken kännetecknas av att idrotten med ungas stigande ålder blir:

- alltmer prestations- och resultatriktad
- alltmer kravfylld i termer av individuella och kollektiva prestationer och prestationsutveckling

- alltmer tränings- och tävlingsintensiv
- alltmer tidskonsumerande
- alltmer selekterande och rangordnande
- alltmer ledd av ledare som förkroppsligar och praktiserar kärnlogiken
- alltmer ointresserad av breddad verksamhet byggd på olika individers självbestämda ambitionsnivåer

Också detta utfall ska ses som en bestämning av en kultur. Även den utgör ett aktiverande meningssystem, det vill säga en övertygelse och en praktik. Min poäng är nu inte att idrottsrörelsen inte bör ägna sig åt detta. Jag finner inte denna kärnlogik konstigare än en konstnärs rätt att utveckla sin konst, en kirurgs arbete med att bli bättre på att operera, en lärares arbete med att utveckla sin pedagogiska förmåga eller en bilmekanikers strävan att bli bättre på att laga bilar. Den som vill bli bättre på att, till exempel, rida eller slå frisparkar ska naturligtvis inte hindras från det. Vederbörande ska snarare uppmuntras. Min poäng, förvisso analytiskt renodlad och därmed tillspetsad, är att kärnbetydelserna i idrottens normativa rum och idrottens kärnlogik utgör de två kulturer som konstituerar det idrottspolitiska dilemma som min rapports titel avser. Ett dilemma avser en svår valsituation som uppkommit till följd av svårigheten att uppfylla motstridiga krav. Vad idrotten vill i sitt normativa rum kan inte vägleda vad den gör i sitt idrottsliga rum som i stället vägleds av idrottens kärnlogik. Än mer tillspetsat påstår jag *att idrotten vill vad den inte kan*. Eller kan den kanske det? Det är det som är frågan: att kunna eller inte kunna.

Denna studie synliggör en förhållandevis påtaglig empirisk tendens. De unga föreningsidrottare som står närmast idrottens kärnlogik, som har en stark idrottsidentitet, är de som i störst utsträckning både upplever och efterfrågar delaktighet. Den ena kulturen – idrottens kärnlogik – tycks därmed ha *kolonialiserat* den andra kulturen – det normativa rummets meningssystem för delaktighet. Därmed har det idrottspolitiska dilemmat fått en otillfredsställande lösning. Just därför finns det en än mer viktig och avgörande fråga: är det verkligen inte möjligt för idrotten att kunna vad den vill? Eller: *hur ska idrottens normativa rum inkludera idrottens kärnlogik utan att exkludera andra logiker för föreningsidrottande?* Till exempel att kunna idrotta för att det är roligt utan att ha långtgående prestationsmål. Det är i grund och botten om det denna *problematiserande* studie handlar: att synliggöra de två kulturerna, det vill säga ett idrottspolitiskt dilemma, och, att fundera över möjligheten att upplösa dilemmat utan att utesluta någon av kulturerna.

Att min studie skulle handla om just detta var något jag upptäckte under vägen. Den föreliggande rapporten är därför en berättelse om min väg till dilemmat och min ansträngning att försöka synliggöra möjligheterna att utmana det. Jag har därför valt att inte förse läsaren med en forskningsöversikt. Därmed relaterar jag inte heller mina resultat och min analys till tidigare forskning om delaktighet inom idrotten. Jag känner inte till någon forskning som berör det idrottspolitiska dilemma som här konstrueras, analyseras och överskrids. Det finns dock parallella spår som här endast ska nämnas. Ett är *Unga och föreningsidrotten*, en studie jag gjorde åt Ungdomsstyrelsen 2005. Där visar jag bland annat att avhoppet från idrotten är större bland unga som inte svarar mot idrottens kärnlogik än bland unga som gör det. Ett annat spår är idrottsociologen Tomas Petersons studier om selektion och rangordning inom idrotten (2004). Peterson försöker göra idrottsrörelsen uppmärksam på vikten av att låta många ungdomar vara med och idrotta under lång tid. Inte endast av delaktighetsskäl utan också av prestationsskäl. Ytterligare ett parallellt spår är samme Petersons analys av föreningsfostran och tävlingsfostran i *Den svenska idrottsstödsutredningen* (2008). Där påpekas risken med en alltför stark upptagenhet av tävlingsfostran i verksamheter som riktas till unga åldrar. Föreningsfostran i betydelsen demokratiska värderingar, normer och ideal kan därmed, hävdar Peterson, komma att underordnas tävlingsfostran. Föreliggande explorativa studie – *Ett idrottspolitiskt dilemma: Unga, föreningsidrotten och delaktigheten* – kan alltså ses som ett bidrag till den fortsatta beskrivningen, analysen och problematiseringen av spänningsfältet mellan just tävlings- och föreningsfostran och olika logiker för idrottande.

Tre citat av mer teoretisk art har väglett min resa mot och genom det idrottspolitiska dilemmat i avsikt att utmana det. Tillsammans synliggör dessa citat en del av de teoretiska underströmmar som informerat mina empiriska vägval, analyser och problematiseringar. Det första citatet kommer från filosofen Charles Taylor. I en essä om något så till synes paradoxalt som ”Demokratisk exkludering” skriver han:

Vad framtvingar exkludering? Vi skulle kanske kunna formulera det så här: det som gör demokrati inkluderande är att den är *hela* folkets styrelseform; det som skapar exkludering är att den är ett *styrande* av hela folket. Exkluderingen är en biprodukt av något annat: behovet, i alla självstyrande samhällen, av en hög grad av sammanhållning. Demokratier behöver något av en gemensam identitet.

(Taylor 2011, s. 124, egen översättning)

Idrottens identitet och egenvärde ligger, vill jag hävda, i själva idrottandet. Unga som kommer till idrotten kommer för att just idrotta. Inte för att de vill utöva demokrati. Också de som leder ungas idrott vägleds av ett intresse för idrott. Följaktligen fokuserar även de i huvudsak på idrottsliga aktiviteter. Idrottsintresse kommer i stor utsträckning ur idrottsintresse. De som är intresserade av idrott är helt enkelt ofta uppvuxna i miljöer som karaktäriseras av starkt idrottsintresse (Trondman 2005). Idrott är därför, för att parafrasera vad som ibland sägs om konsten, idrott för idrottens egen skull. Idrottens sammanhållning och gemensamma identitet, för att återvända till Taylors ordval, är idrott byggd på och styrd av idrottens kärnlogik. Det är så idrott tänks och praktiseras, som något högst naturligt och därmed för givet taget, av de flesta i den idrottsliga vardagen. Särskilt med ungas stigande ålder. Till slut tenderar detta meningssystem, denna kultur, att aktivera alla unga som är kvar inom idrotten. Just därför riskerar frånvaro av delaktighet för dem som inte är ett med denna kärnlogik att leda till exkludering. De hör till slut inte gemenskapen till. Med Taylors ordval har de utsatts för *demokratisk exkludering*. Idrottens sammanhållning kring kärnlogiken – den ena kulturen – förhindrar därmed full genomslagskraft från den andra kulturen, det vill säga idrottens normativa rum i vilken alla unga har rätt till sin egen ambitionsnivå. När idrottens gemensamma identitet reducerats till kärnlogik styrs idrotten av ett aktiverande meningssystem som inte nödvändigtvis utgör alla idrottares styrelseform. Om idrotten ska ta sitt eget normativa rum på fullaste allvar måste också idrottare som aktiveras av andra meningssystem än kärnlogikens inkluderas i idrottsrörelsens gemensamma identitet. Endast så kan det idrottspolitiska dilemma hanteras. Det är *min första förhoppning* att min rapport kan bidra till denna insikt: behovet av en utvidgning av betydelsen av vad det innebär att vara idrottare. Idrottens dilemma är därmed inget svårt val mellan olika icke eftersträvarvärda alternativ. Det är ett dilemma som kan lösas genom att båda alternativen integreras i varandra. Genom en *demokratisk inkludering*. Idrotten behöver därmed hitta ledare, verksamheter och praktiker som kan göra idrott i olika former till *alla* ungas idrottsrörelse. Jag är naturligtvis medveten om att det finns exempel på sådana strävanden runt om i landet.

Det andra citatet kommer från kultursociologen Jeffrey C. Alexander. "Om världen är baserad på kollektiva förståelser", skriver han, "så måste detta att förändra världen i sin tur till stor del alltid involvera en förändring av dessa förståelser" (Alexander 2003, s. 193). Det är alltså *min andra förhoppning* att min analys av det idrottspolitiska dilemma kan bidra med en förståelse som utvecklar och bredar idrottsrörelsens arbete med *alla* ungas upplevda och efterfrågade delaktighet. Delaktigheten måste, som sagt, *också* kunna gälla dem som vill idrotta under

andra premisser än kärnlogikens. Till exempel bara för att det är roligt. Även ungas delaktighet inom ramen för kärnlogiken bör naturligtvis kunna utvecklas och stärkas. De som satsar på prestationsmål har samma rätt till delaktighet som de som inte gör det. De är *alla* föreningsidrottare.

Det tredje citatet är formulerat av den politiske teoretikern Michael Walzer. Det rör en kritikers möjlighet att få sin kritik accepterad av dem som kritiken avser. Walzer skriver om behovet av en social, tolkande kritiker. En sådan vill bli accepterad, erkänd och funnen rättfärdig av dem hon eller han vänder sig till med sin mer eller mindre utmanande kritik. Inte minst därför att en sådan kritiker försöker förstå det som kritiseras från de kritiserades egen horisont. ”Vi måste nu föreställa oss”, skriver Walzer, ”inte en marginaliserad kritiker utan en kritiker lösgjord från sin egen marginalitet” (Walzer 1993, s. 37). Det är alltså *min tredje förhoppning* att läsaren accepterar mig som en in- snarare än en outsider. Också jag vill vad idrotten vill med delaktigheten. Tillsammans måste vi därför försöka förstå hur idrotten tänker och gör. Det är tänkandet – de fina söndagstankarna – och görandet – idrottandet för idrottens egen skull – som vi måste försöka få ihop. Delaktigheten får inte ställas mot idrotten. Delaktighet och idrott måste alltså samverka som en identitet, en gemenskap. I mångfald.

Av bassisten och kompositören Dave Holland har jag lärt mig att själva essensen i en jazzgrupp är celebrerandet av gruppens kollektiva själ, anda och kraft. Sådant kräver, poängterar han, musiker med egna distinkta stilar, föreställningar och begrepp. Det är alltså mötet med den andras olikhet som möjliggör en sammanhållen musikalisk uttrycksform. I jazzen sammansmälter delad intention och individuell särart till en polyfonisk, svängande helhet. Det är en sådan musikalitet som också idrottens olika idrotter, verksamheter och människor eftersträvar att förverkliga bortom det idrottspolitiska dilemma. Ett sådant arbete är naturligtvis aldrig slutfört. Det pågår ständigt – i ett spänningsfält mellan demokratisk inkludering och exkludering och mellan olika kollektiva förståelser. Det är en social kritikers uppgift att synliggöra att så är fallet.

Slutligen en högst personlig vink och ett slutcitrat. Få saker har betytt så mycket för min egen väg genom livet som just föreningsidrotten. Mitt föreningsidrottande utgjorde alternativ till svåra livsvillkor. Den utgjorde en alternativ livsfär för överlevnad, meningsskapande och mobilisering. Jag minns hur jag som ung ledare en gång i veckan hade ishockeyträning med pojkar från en närliggande ungdomsvårdsskola. Vi kände oss alla delaktiga och älskade att idrotta. Pojkarna från ungdomsvårdsskolan för att de ville idrotta och därmed ha roligt. Jag i min

förhoppning om att bli en bra idrottare. Inte tänkte vi någonsin på demokrati och delaktighet. Vi spelade ju hockey. Just det. Vi var alla med. På våra lika och olika vis och villkor. Den drömmen kan ännu bära, men måste naturligtvis inkludera fler än pojkar. Det gjorde inte så mycket att jag aldrig blev en riktigt bra idrottare. Till slut var det något annat som växte fram som idrottens stora betydelse i mitt liv, nämligen en tillhörighet som innebar delaktighet och egenmobilisering. Idrottsrörelsens stora framtid ligger i denna gemensamma identitet, i denna demokratiska inkludering, i denna kollektiva förståelse och i denna sociala kritik. Att olika sätt att idrotta blir *en* idrottsrörelse byggd på sammanhållen mångfald av olika idrottslogiker. Allt som idrott är på riktigt. Som ett jazzband, som en idrott, som demokrati när den är som bäst. Så här skriver Jeffrey C. Alexander i *The Civil Sphere*:

Vi behöver ett nytt begrepp för det civila samhället som en civil sfär, en värld av värden och institutioner, som på en och samma gång genererar kapacitet för social kritik och demokratisk integration. En sådan sfär vilar på solidaritet, på känslor för andra som vi inte känner men som vi respekterar av principiella skäl, inte av erfarenhet, till följd av vår föreställda förpliktelse till en gemensam sekulär tro.

(Alexander, 2004, s. 6, min översättning)

Det är i denna anda jag skrivit denna rapport för Centrum för idrottsforskning och, framför allt för, idrottsrörelsen.

Jag vill till sist tacka filosofie magister Åsa Eliasson som hjälpt mig att genomföra de fokusgruppsintervjuer som redovisas i rapportens avslutande del.

Mats Trondman

Borshult den 29 april 2011

1. Problemet

I detta inledande avsnitt gör jag tre saker. Först formulerar jag min studies utgångspunkt. Jag gör det i dialog med två tidigare redovisade forskningsresultat. Mot bakgrund av dessa formulerar jag i frågans form ett problem. Jag avslutar med att göra denna studies första empiriska vägval. Läsaren ska veta att såväl utgångspunkt som problem kommer att prövas under resans gång. Nya vägval kommer att följa. Dessa väcker i sin tur nya problem och vägledande frågor. Oftast utan orsak att glömma de gamla. Det finns därför anledning att vänta med formuleringen av studiens övergripande syfte.

Utgångspunkt

I Ungdomsstyrelsens studie *Unga och föreningsidrotten* finns ett kapitel som berör ungas delaktighet i föreningsidrotten (Trondman 2005). Läsaren får veta att drygt fyra av tio unga föreningsidrottare (44 procent) i åldern 13–20 år tycker att de i liten utsträckning eller inte alls är med och bestämmer över den egna tränings- och tävlingsverksamheten. Knappt fyra av tio (37 procent) svarar att de i viss utsträckning är med och bestämmer. Följaktligen svarar drygt åtta av tio unga föreningsidrottare (81 procent) att de inte har något påtagligt inflytande över sin tränings- eller tävlingsverksamhet. Knappt femte (19 procent) anger att de i stor utsträckning är med och bestämmer. Låt mig kalla detta *upplevd delaktighet*. Vi kan konstatera att *den upplevda delaktigheten bland unga föreningsidrottare tenderar att vara svag*. Här har vi det första utlovade resultatet.

En intressant följdfråga är i vilken utsträckning de unga själva vill vara med och bestämma över den egna tränings- och tävlingsverksamheten. Jag benämner detta *efterfrågad delaktighet*. Också här erbjuder *Unga och föreningsidrotten* svar. Nästan sex av tio unga föreningsidrottare (57 procent) är nöjda med sin upplevda delaktighet. Drygt var femte (22 procent) efterfrågar ett något större medbestämmande än de upplever sig ha. Endast 15 procent vill ha ett betydligt större medbestämmande. Sex procent efterfrågar motsatsen. De vill minska sitt inflytande över den egna tränings- och tävlingsverksamheten. Vi kan således konstatera att *även den efterfrågade delaktigheten bland unga föreningsidrottare tenderar att vara svag*. Så lyder det andra utlovade resultatet.

Det tycks mig sammanfattningsvis som om unga föreningsidrottare är nöjda med att ha lite att säga till om. Det är den *utgångspunkt* mot vilken jag nu tar spjärn.

En problemformulering

Mot bakgrund av unga föreningsidrottarens upplevda och efterfrågade delaktighet konstruerar jag följande *problemformulering*: varför är en sådan stor andel unga föreningsidrottare nöjda med att ha så lite att säga till om? Formuleringen ska dock inte tas alltför given. I sökandet efter frågans svar vill jag kunna utmana och pröva dess giltighet. Jag ska alltså försöka konstruera ett pussel utan att på förhand veta vilken bild som ska läggas, som vore detta med delaktighet och föreningsidrott en gåta som söker sin lösning. Problemformuleringen är därför att betrakta som provisoriskt vägledande. Som en inte helt orimlig startpunkt. Trots allt verkar ju unga föreningsidrottare i relativt stor utsträckning vara nöjda med att ha lite att säga till om. Låt oss därför sätta igång. Inte endast syfte utan också vägval, tillvägagångssätt och disposition får växa fram i de empiriska upptäckternas spår. Men någonstans måste jag börja.

Ett första vägval

Kan det vara på det sättet att unga som söker sig till föreningsidrotten är mindre intresserade av delaktighet än unga som inte gör det. Kanske ska gåtans lösning sökas i sammanhang och villkor *utanför* idrotten? Jag kan i alla fall inte börja med att ta för givet att svaren på min provisoriska problemformulering måste sökas inom idrotten.

2. Utanför idrotten

Jag börjar detta andra avsnitt med att ta reda på om unga som föreningsidrottare är mindre intresserade av delaktighet än unga som inte gör det. Jag ska därefter undersöka om faktorer som kön, ålder och utbildningsbakgrund kan spela roll. Studien *Unga och föreningsidrotten* har därtill gjort mig uppmärksam på betydelsen av ungas sociogeografiska förankring. I ett tredje delavsnitt ska jag därför undersöka konsekvenserna av att som ung ha bott längre respektive kortare tid på en och samma plats. Det som främst intresserar mig är om svaret på min problemformulering – varför en så stor andel unga föreningsidrottare är nöjda med att ha så lite att säga till om – ska sökas utanför snarare än inom idrotten. Avsnittet avslutas med att jag sammanfattar resultatet av mina undersökningar. Denna sammanfattning möjliggör inte endast implikationer och slutsats. Det ger också legitimitet för ett nytt vägval.

Ungas delaktighet utanför idrotten

Kan det alltså vara så att unga som söker sig till föreningsidrotten är mindre intresserade av delaktighet än unga som inte gör det? Kanske har idrottares låga grad av upplevd och efterfrågad delaktighet i så fall mer att göra med vilka unga som söker sig till idrotten än med idrotten själv? Genom att använda det enkätmaterial som ligger till grund för studien *Att förstå utsatthet* (Trondman 2008) kunde jag jämföra unga föreningsidrottare, som idrottar minst en gång i veckan, med unga som inte idrottar alls. Med delaktighet avses här ungas samhällspolitiska intresse, vilja till engagemang i kommunal politik och politiska aktiviteter. Den aktuella studiens unga är precis som de unga i *Unga och föreningsidrotten* 13–20 år gamla. Materialet är riksrepresentativt.

Av tabell 1 framgår att andelen unga som föreningsidrottare och har ett *samhällspolitiskt intresse* (58 procent) är ungefär lika stor som andelen unga som inte föreningsidrottare och har ett *samhällspolitiskt intresse* (56 procent). Procentandelarna avser unga som svarar att de är ”mycket intresserade” eller ”ganska intresserade” av samhällsfrågor. Tendensen är densamma för de två indikatorer på ungas *vilja till engagemang i kommunal politik* som redovisas i samma tabell. Drygt fyra av tio unga föreningsidrottare (42 procent) vill påverka frågor som rör den egna kommunen. Detsamma gäller 39 procent av unga som inte föreningsidrottare. Drygt var tredje ung föreningsidrottare (35 procent) säger sig vilja träffa beslutsfattare i kommunen. Andelen för unga som inte föreningsidrottare är densamma (35 procent).

I tabell 1 redovisas också ungas erfarenheter av att under de senaste tolv månaderna deltagit i olika former av *politiska aktiviteter*. Även här är andelarna för unga som föreningsidrottare och unga som inte gör det mycket likartade. Knappt hälften av föreningsidrottarna (47 procent) har ”skrivit på namninsamling”. Bland unga som inte föreningsidrottare är det hälften (50 procent). Drygt var femte ung som föreningsidrottare (22 procent) och drygt var fjärde ung som inte gör det (27 procent) har ”burit märke eller symbol som markerar åsikt”. Drygt var tionde ung föreningsidrottare (13 procent) har ”tagit kontakt med politiker”, vilket gäller 9 procent av unga som inte föreningsidrottare. Knappt var tionde ung föreningsidrottare (9 procent) har ”debatterat politik på internet”. Motsvarande andel för unga som inte föreningsidrottare är 13 procent. Andelen unga som föreningsidrottare (10 procent) respektive inte föreningsidrottare (12 procent) som ”deltagit i lagliga demonstrationer” är också mycket likartad. Tendensen är densamma för andelen som ”deltagit i olagliga demonstrationer”. Det gäller 2 procent av dem som ägnar sig åt föreningsidrott och 3 procent av dem som inte gör det. Jag finner det därmed rimligt att hävda att *unga föreningsidrottare inte är nöjda med att ha lite att säga till om i föreningsidrotten därför att de i större utsträckning än unga som inte idrottare saknar intresse för samhällsfrågor, vilja till politiskt engagemang och erfarenheter av politiska handlingar*.

Tabell 1. Unga som föreningsidrottare respektive inte föreningsidrottare och samhällspolitiskt intresse, kommunalt politiskt engagemang och politiska aktiviteter. I procent.

	Förenings- idrottare	Förenings- idrottare inte
Samhällspolitiskt intresse	58	56
Engagemang i kommunal politik		
Vilja att påverka frågor som rör den kommunen där du bor	42	39
Vilja att träffa beslutsfattare i kommunen	35	35
Politiska aktiviteter		
Skrivit på namninsamling	47	50
Burit märke eller symbol som markerar åsikt	22	27
Tagit kontakt med politiker	13	9
Debatterat politik på internet	9	13
Deltagit i lagliga demonstrationer	10	12
Deltagit i olagliga demonstrationer	2	3

Det verkar alltså som om svaret på min problemformulerings fråga snarare borde sökas inom än utanför idrotten. Men det är för tidigt att dra en sådan slutsats. Vi har fler saker att undersöka.

Kön, ålder och utbildningsbakgrund

Finns det då skillnader i graden av upplevd respektive efterfrågad delaktighet i föreningsidrotten med avseende på kön, ålder och utbildningsbakgrund. I tabell 2 redovisas dessa tre villkor med avseende på *upplevd delaktighet*. Åter används det empiriska materialet från studien *Unga och föreningsidrotten*. Som framgår av tabellen är könsskillnaderna obefintliga eller mycket små. Flickor och pojkar har alltså i stort samma upplevelse vad gäller grad av delaktighet. En jämförelse av tre olika ålderskategorier, 13–15 år, 16–18 år och 19–20 år, visar samma tendens. Unga föreningsidrottare har i stort samma upplevelse av upplevd delaktighet oavsett ålder. Också jämförelsen mellan unga med olika utbildningsbakgrund visar, om än med vissa små variationer, på ett mycket likartat utfall. Unga föreningsidrottare med olika utbildningsbakgrund har ungefär samma upplevelse och efterfrågan på delaktighet. Med hög utbildningsbakgrund avses att minst en förälder har utbildning från universitet eller högskola. Mellanpositionen innebär att båda föräldrarna har gymnasieutbildning. Låg utbildning innebär att båda föräldrarna har grundskoleutbildning eller att endast en av dem har en gymnasieutbildning.

Tabell 2. Olika grader av upplevd delaktighet inom föreningsidrotten med avseende på kön, ålder och utbildningsbakgrund. I procent.

Upplevd delaktighet	Kön		Ålder			Utbildningsbakgrund		
	Flickor	Pojkar	13–15	16–18	19–20	Hög	Mellan	Låg
Ja, i stor utsträckning	20	18	20	18	20	22	17	19
Ja, i viss utsträckning	37	36	36	37	38	34	37	41
Ja, i liten utsträckning	26	29	27	28	26	27	29	25
Nej, inte alls	17	17	17	17	16	17	17	15
Total	100	100	100	100	100	100	100	100
n=	693	658	509	563	279	521	503	255

I tabell 3 redovisas *efterfrågad delaktighet*. Tendenserna är desamma som för upplevd delaktighet. Vi ser inga påtagliga könsskillnader. Inte heller ser vi några nämnbara skillnader mellan de tre ålderskategorierna. Detsamma gäller utbildningsbakgrunden. *Vi kan därmed konstatera att flickor och pojkar, unga i olika*

ålderskategorier och unga med olika utbildningsbakgrund, i stort sett har samma upplevda och efterfrågade delaktighet.

Tabell 3. Olika grader av efterfrågad delaktighet inom föreningsidrotten med avseende på kön, ålder och utbildningsbakgrund. I procent.

Efterfrågad delaktighet	Kön		Ålder			Utbildningsbakgrund		
	Flickor	Pojkar	13–15	16–18	19–20	Hög	Mellan	Låg
Ja, betydligt mer än nu	15	15	15	13	19	17	14	16
Ja, något mer än nu	24	21	22	23	22	24	22	21
Det är bra som det är nu	57	56	57	57	55	55	57	57
Ledaren ska bestämma mer än nu	4	8	6	7	4	4	7	6
Total	100	100	100	100	100	100	100	100
n=	690	641	500	554	277	516	493	253

Sociogeografisk förankring

Ett villkor utanför idrotten visar sig dock ha betydelse. Det avser hur stor del av sina liv unga bott på den plats där de bott längst tid. Jag använder här uttrycket sociogeografisk förankring. Med ”mycket stark” sociogeografisk förankring avses unga som i hela eller i stort sett hela sitt liv bott på en plats. En ”ganska stark” förankring har de som bott större delen av sitt liv på en plats. De unga som bott ungefär halva sitt liv på en plats har ”varken svag eller stark” förankring. ”Ganska svag” förankring gäller unga som bott mindre än halva livet (men längre än tre år) på en plats. Slutligen ”mycket svag” sociogeografisk förankring, som rör unga som aldrig bott längre än ”1–3” år på någon plats.

Av tabell 4 framgår att unga föreningsidrottare med ganska svag och, framför allt, mycket svag sociogeografisk förankring har en lägre grad av upplevd delaktighet än unga föreningsidrottare med mycket stark eller ganska stark sociogeografisk förankring. Var femte ung föreningsidrottare med mycket stark förankring (20 procent) upplever att de i stor utsträckning är med och bestämmer om den egna tränings- och tävlingsverksamhet. Ingen ung föreningsidrottare med mycket svag förankring upplever att så är fallet. Nästan fyra av tio unga föreningsidrottare med mycket stark förankring (37 procent) upplever att de i viss utsträckning är med och bestämmer om träningar och tävlingar. Detsamma gäller drygt var femte ung föreningsidrottare med mycket svag förankring (21 procent). Hälften av dessa för-

eningsidrottare med mycket svag förankring (50 procent) upplever att de i liten utsträckning är med och bestämmer över den egna tränings- och tävlingsverksamhet. Motsvarande andel för unga föreningsidrottare med mycket stark sociogeografisk förankring är 27 procent. Andelen unga föreningsidrottare som inte tycker att de alls är med och bestämmer utgör 16 procent av unga med mycket stark förankring och 29 procent av unga med mycket svag förankring. Det bör påpekas att unga föreningsidrottare med mycket stark, ganska stark och varken stark eller svag sociogeografisk förankring har en mycket likartad upplevd delaktighet. Det är unga föreningsidrottare med ganska svag och, framför allt, mycket svag förankring som uppvisar påtagligt lägre andelar för upplevd delaktighet. *Tendensen är därmed att unga föreningsidrottare med stark sociogeografisk förankring i högre grad upplever delaktighet än unga föreningsidrottare med svag sociogeografisk förankring.* Det bör dock påtalas att antalet unga med svag sociogeografisk förankring är litet. Utfallet bör därför tas med viss försiktighet.

Tabell 4. Olika grader av upplevd delaktighet inom föreningsidrotten med avseende på sociogeografisk förankring. I procent.

Upplevd delaktighet	Graden av sociografisk förankring				
	Mycket stark	Ganska stark	Varken svag eller stark	Ganska svag	Mycket svag
Ja, i stor utsträckning	20	18	17	14	0
Ja, i viss utsträckning	37	37	40	25	21
Ja, i liten utsträckning	27	27	23	43	50
Nej, inte alls	16	18	20	18	29
Total	100	100	100	100	100
n=	892	263	109	56	14

I tabell 5 redovisas relationen mellan graden av sociogeografisk förankring och efterfrågad delaktighet. Även här finns skillnader mellan unga föreningsidrottare med stark respektive svag sociogeografisk förankring. Bland unga föreningsidrottare med mycket stark förankring vill 16 procent ha en betydligt större delaktighet än de har. Motsvarande andel för unga föreningsidrottare med en mycket svag förankring är 7 procent. Knappt var fjärde ung föreningsidrottare med mycket stark förankring (23 procent) vill ha något större delaktighet än de har. Bland unga med mycket svag förankring är det 14 procent. Andelen unga föreningsidrottare som är nöjda med den delaktighetsgrad de har är i stort densamma bland unga med mycket stark (56 procent) och mycket svag sociogeografisk förankring (57 pro-

cent). Däremot är skillnaden påtaglig när det gäller andelen unga som anser att ledaren ska bestämma mer än vad som är fallet. Drygt var femte ung föreningsidrottare med mycket svag sociogeografisk förankring efterfrågar alltså en lägre grad av delaktighet än de har (22 procent). Detsamma gäller var tjugonde ung föreningsidrottare med mycket stark sociogeografisk förankring (5 procent). Åter är det viktigt att påpeka att antalet individer med svag sociogeografisk förankring är få. *Tendensen är dock att unga föreningsidrottare med stark sociogeografisk förankring i högre grad efterfrågar delaktighet än unga föreningsidrottare med svag sociogeografisk förankring.*

Tabell 5. Olika grader av efterfrågad delaktighet inom föreningsidrotten med avseende på sociogeografisk förankring. I procent.

Efterfrågad delaktighet	Graden av sociografisk förankring				
	<i>Mycket stark</i>	<i>Ganska stark</i>	<i>Varken svag eller stark</i>	<i>Ganska svag</i>	<i>Mycket svag</i>
Ja, betydligt mer än nu	16	13	22	9	7
Ja, något mer än nu	23	23	16	22	14
Det är bra som det är nu	56	57	56	60	57
Ledaren ska bestämma mer än nu	5	7	6	9	22
Total	100	100	100	100	100
n=	886	254	106	54	14

Sammanfattning, implikationer, slutsats och nytt vägval

Vi kan nu *sammanfatta* det andra avsnittets empiriska utfall med avseende på samhällspolitiskt intresse, engagemang och aktiviteter, kön, ålder och utbildningsbakgrund samt sociogeografisk förankring. Jag gör det i följande tre att-satser:

- *Att* unga som föreningsidrottare och unga som inte föreningsidrottare i mycket likartad utsträckning är samhällspolitiskt intresserade, visar vilja till engagemang i kommunal politik och har erfarenhet av politiska aktiviteter.
- *Att* flickor och pojkar i olika åldrar och med skilda utbildningsbakgrund i mycket likartad utsträckning har samma upplevelse av och efterfrågan på delaktighet inom föreningsidrotten.

- Att unga föreningsidrottare med stark sociogeografisk förankring i större utsträckning upplever och efterfrågar delaktighet än unga föreningsidrottare med svag sociogeografisk förankring.

Vilka *implikationer* har då denna sammanfattning för studiens problemformulering om varför en sådan stor andel unga föreningsidrottare verkar vara nöjda med att ha så lite att säga till om? Jag ser två sådana implikationer. För det första verkar det inte rimligt att förklara unga föreningsidrottarens låga grad av upplevd och efterfrågad delaktighet med att de skiljer sig från unga som inte föreningsidrottar med avseende på intresse för samhällsfrågor, vilja till engagemang och erfarenheter av politiska aktiviteter. För det andra tycks låg grad av upplevd och efterfrågad delaktighet inte ha att göra med kön, ålder och utbildningsbakgrund. En rimlig *slutsats* verkar därmed vara att faktorer som ligger *utanför* idrotten inte kan användas för att förklara upplevd och efterfrågad delaktighet *inom* idrotten. Ett undantag har vi dock. Sociogeografisk förankring kan vara en bidragande förklaring till varför graden av upplevd och efterfrågad delaktighet kan variera. Det går uppenbarligen att finna villkor *utanför* idrotten som har betydelse för vad som sker *inom* idrotten med avseende på delaktighet. Vi kan alltså inte helt utesluta betydelsen av villkor *utanför* idrotten.

Trots den eventuella betydelsen av sociogeografisk förankring talar mycket för att svaret på problemformuleringen om varför unga *inom* föreningsidrotten är nöjda med låg grad av delaktighet i första hand måste sökas *inom* snarare än *utanför* idrottens gränser.

Utfallet för sociogeografisk förankring väcker dock en idé: att närmare utforska relationen mellan upplevd och efterfrågad delaktighet. Utfallet för sociogeografisk förankring antyder ju något mycket intressant, nämligen att unga med hög grad av förankring i större utsträckning än unga med låg grad av förankring både upplever och efterfrågar delaktighet. Det får mig att undra om det är på det viset att unga som efterfrågar en högre grad av delaktighet kanske också upplever en högre grad av delaktighet. Kanske just förankring, förstådd som en känsla av delaktighet, ökar efterfrågan på delaktighet: att de som känner tillhörighet vill ha inflytande och att de som inte känner tillhörighet varken upplever eller efterfrågar delaktighet. Att så kan vara fallet lärde jag mig när jag skrev boken *Kloka möten: Om den praktiska konsten att bemöta barn och ungdomar* (2004). Ett visst empiriskt stöd för tanken finns alltså.

Vi står således inför ett nytt *vägval*. Vi riktar nu intresset mot relationen mellan efterfrågan på och upplevelsen av delaktighet.

3. Relationen mellan efterfrågad och upplevd delaktighet

Jag ska nu ta på mig tre arbetsuppgifter. Avsnittet inleds med en empirisk beskrivning av relationen mellan efterfrågad och upplevd delaktighet. Frågan är hur graden av efterfrågad delaktighet varierar med graden av upplevd delaktighet. Är det så att unga som efterfrågar en högre grad av delaktighet också upplever en högre grad av delaktighet? Är det då även så att unga som i lägre grad efterfrågar delaktighet inte upplever någon högre grad av delaktighet? Det är min första uppgift att försöka besvara dessa frågor. Därefter ska jag analytiskt konstruera något jag väljer att kalla *sex ståndpunkter i idrottens rum*. Dessa konstrueras som olika utfall av relationen mellan just efterfrågad och upplevd delaktighet. Allt kommer att tydliggöras i en modell. Avsikten är att försöka skapa en mer komplex beskrivning av ungas delaktighet inom föreningsidrotten än den som presenterades i samband med det första avsnittets inledning. Detta är den andra arbetsuppgiften. Den tredje uppgiften innebär att jag redovisar hur vanligt förekommande de sex olika ståndpunkterna är bland unga föreningsidrottare. Det empiriska materialet har jag lånat från studien *Unga och föreningsidrotten*. Framför mig ser jag möjligheter till bedömningar och fördjupade analyser av dessa ståndpunkter. Vad de kan innebära får klarna efter hand. Tills vidare vägleds jag av en problemformulering som undrar varför unga föreningsidrottare verkar vara så nöjda med att ha lite att säga till om.

Efterfrågad och upplevd delaktighet

Tabell 6 beskriver hur graden av efterfrågad delaktighet varierar med graden av upplevd efterfrågan. Låt mig börjar med att beskriva utfallet för unga föreningsidrottare med "stor efterfrågan" på delaktighet. Här avses de idrottare som skulle vilja vara med och bestämma om den egna tränings- och tävlingsverksamheten i betydligt större utsträckning än vad som är fallet. Det visar sig att nästan hälften av dem (48 procent) upplever "hög grad av delaktighet", vilket innebär att de tycker att de i stor utsträckning får vara med och bestämma över just den egna tränings- och tävlingsverksamheten. Idrottare med "stor efterfrågan" kan jämföras med idrottare med "viss efterfrågan" (som vill ha en något större delaktighet än vad de upplever att de har), "tillfredsställd efterfrågan" (som är nöjda med den delaktighet de upplever att de har) och "minskad efterfrågan" (som vill ha mindre

delaktighet än den de upplever att de har). Vi finner då att unga föreningsidrottare med "viss efterfrågan" (13 procent), "tillfredsställd efterfrågan" (15 procent) och "minskad efterfrågan" (9 procent) i betydligt lägre grad upplever hög grad av delaktighet än unga föreningsidrottare med "stor efterfrågan" (48 procent). Vi finner vidare att unga föreningsidrottare med "viss efterfrågan" utgör den klart största andelen som upplever att de har "viss grad av delaktighet" (49 procent). Därtill har idrottare med "tillfredsställd efterfrågan" störst andelar för upplevelse av "viss grad av delaktighet" (37 procent) och "liten grad av delaktighet" (32 procent). Vi kan till slut konstatera att det är unga föreningsidrottare som vill ha mindre att säga till om i den egna tränings- och tävlingsverksamheten, de med "minskad delaktighet", som i påtagligt störst utsträckning upplever att de har "ingen delaktighet" i sådan verksamhet (47 procent). Endast 9 procent av unga föreningsidrottare med "stor efterfrågan" upplever att de inte alls är delaktiga. Motsvarande andel för "viss efterfrågan" och "tillfredsställd efterfrågan" är 11 respektive 16 procent.

Tabell 6. Relationen mellan olika efterfrågan på delaktighet och upplevd delaktighet bland unga föreningsidrottare. I procent.

Efterfrågad delaktighet	Stor efterfrågan	Viss efterfrågan	Tillfredsställd efterfrågan	Minskad efterfrågan
Upplevd delaktighet				
Hög grad av delaktighet	48	13	15	9
Viss grad av delaktighet	31	49	37	12
Liten grad av delaktighet	12	27	32	32
Ingen delaktighet	9	11	16	47
Total	100	100	100	100
n=	200	294	740	76

Det empiriska utfallet kan sammanfattas i fyra tendenser:

- Unga föreningsidrottare med *stor efterfrågan på delaktighet* upplever i påtagligt störst utsträckning att de är delaktiga.
- Unga föreningsidrottare med *viss efterfrågan på delaktighet* upplever i påtagligt störst utsträckning att de i viss grad är delaktiga.
- Unga föreningsidrottare som är *nöjda med den delaktighet de har* upplever i påtagligt störst utsträckning viss och liten grad av delaktighet.
- Unga föreningsidrottare som *vill minska sin delaktighet* upplever i påtagligt störst utsträckning att de inte är delaktiga.

Relationen mellan efterfrågad och upplevd delaktighet kan förtätas i två analytiska poänger:

- Ju högre grad av efterfrågad delaktighet, desto högre grad av upplevd delaktighet.
- Ju lägre grad av efterfrågad delaktighet, desto lägre grad av upplevd delaktighet

Dessa tendenser och poänger möjliggör ett påbörjat svar på min problemformulerings fråga. Förvisso upplever en andelsmajoritet av unga föreningsidrottare låg grad av delaktighet. Förvisso är en andelsmajoritet av unga föreningsidrottare nöjd med den låga grad av delaktighet de upplever sig ha. När upplevd och efterfrågad delaktighet studeras var för sig verkar det som om en stor andel unga föreningsidrottare är nöjda med att ha lite att säga till om. Men när efterfrågad och upplevd delaktighet relateras till varandra träder en mer komplex bild fram. Vi upptäcker att unga föreningsidrottare som vill ha mer att säga till om redan tenderar att ha något att säga till om. Vi upptäcker också att de som inte vill ha mer att säga till om oftast inte har något att säga till om. Ett möjligt svar på den aktuella problemformuleringen är således *att unga föreningsidrottare i stor utsträckning är nöjda med att inte ha något att säga till om därför att de inte har något att säga till om*. Vi har ju som sagt lärt oss, det är i alla fall möjligt att tolka det så, att om unga föreningsidrottare är delaktiga, så vill de vara mer delaktiga. Med andra ord verkar stor efterfrågan på delaktighet vila på hög grad av upplevd delaktighet. Att så nog är fallet är inget de unga föreningsidrottarna själva uttryckt. Det är en analytisk poäng som skapats genom en tolkning av utfallet av relationen mellan efterfrågad och upplevd delaktighet. Den är en följd av en forskares strävan att bidra med ett seende – en ”aha-poäng” (Willis & Trondman 2000) – som de studerade aktörerna inte nödvändigtvis själva kan se eller ge uttryck för. En sådan poäng är en del av svaret på gåtan om varför en så stor andel unga föreningsidrottare är nöjda med att ha så lite att säga till om. En rekommendation till policy verkar plötsligt ligga inom räckhåll: *genom att se till att unga föreningsidrottare upplever delaktighet kan man förmodligen öka deras efterfrågan på delaktigheten*.

Jag känner mig plötsligt lite säkrare på min problemformulering. Några svar av sannolikt värde har den trots allt bidragit till att generera. För det första är inte unga föreningsidrottare mindre intresserade av delaktighet utanför idrotten än unga som inte föreningsidrottar. För det andra är det i stor utsträckning de icke delaktiga som inte vill vara delaktiga. Det finns uppenbara skäl att fortsätta resan in i idrottens rum. Jag ska därför försöka konstruera en än mer mångdimensionell modell av olika tänkbara relationer mellan just efterfrågad och upplevd efterfrågan. Med en sådan modell som ny utgångspunkt ska jag sedan försöka fördjupa

de empiriska eftersökningar som kan leda mig till svaret på problemformulerings gåta: om hur man kan förstå att de som inte har något att säga till om inte ville ha något att säga till om. Men om denna gåta nu är relevant, vilket jag tycker att den är, då finns det ju ytterligare en relevant gåta, nämligen hur man ska förstå att de som redan är delaktiga är de som vill vara än mer delaktiga. Och denna gåta ryms ju inte i min problemformulering, som så starkt avgränsar kunskapsintresset till de som är nöjda med att inte vara delaktiga. Det känns verkligen som om jag behöver ytterligare en problemformulering. Det känns också som jag skulle behöva ett normativt raster för bedömning av empiriska utfall. I väntan på att lösa dessa uppgifter går jag vidare med det pussel som till slut ska ge oss en mer sammanhållen bild av hur en förståelse av ungas delaktighet i föreningsidrotten kan se ut. Vilka ståndpunkter kan konstrueras i idrottens rum?

Sex ståndpunkter i idrottens rum

Så till konstruktionen av de sex ståndpunkterna i idrottens rum, som tar sin utgångspunkt i två givna dimensioner. Den första avser förstås *efterfrågad delaktighet* och bestäms av tre tänkbara utfall:

1. Unga föreningsidrottare som vill ha en högre grad av delaktighet än de redan har. Dessa idrottare ger uttryck för *underskott i delaktighet*.
2. Unga föreningsidrottare som är nöjda med den grad av delaktighet de har. Dessa idrottare ger uttryck för *jämvikt i delaktighet*.
3. Unga föreningsidrottare som vill ha en lägre grad av delaktighet än den de har. Dessa idrottare ger uttryck för *överskott i delaktighet*.

Följaktligen avser den andra dimensionen *upplevd delaktighet*. Här används två utfall:

1. Unga föreningsidrottare som upplever hög eller viss grad av delaktighet. Dessa idrottare upplever *närvaro av delaktighet*.
2. Unga föreningsidrottare som upplever låg eller ingen grad av delaktighet. Dessa idrottare upplever *frånvaro av delaktighet*.

Genom att relatera dessa två dimensioner och fem utfall till varandra kan jag konstruera de sex positioner jag valt att kalla *ståndpunkter i idrottens rum*. Konstruktionen redovisas i modell 1. Jag koncentrerar mig först på de tre värden som bestämmer utfallet för den första dimensionen, nämligen efterfrågad delaktighet. Unga föreningsidrottare med underskott i delaktighet benämns *pretendenter*. De efterfrågar en högre grad av delaktighet än den de upplever att de har. Unga för-

eningsidrottare med jämvikt i delaktighet är nöjda med den grad av delaktighet de upplever sig ha. De kallas därför *förnöjsamma*. Slutligen unga föreningsidrottare med överskott i delaktighet. Här avses unga föreningsidrottare som vill ha en lägre grad av delaktighet än den de upplever att de har. Eftersom de vill avsäga sig delaktighet döper jag dem till *abdikerare*. Därmed hade jag med avseende på efterfrågad delaktighet skapat tre grundtyper av ståndpunkter i idrottens rum.

De tre grundtyperna kan relateras till de två värden som bestämmer upplevd delaktighet. På så sätt kan två varianter av varje typ konstrueras. Pretendenter, förnöjsamma och abdikerare kan, som vi minns, uppleva närvaro *eller* frånvaro av delaktighet. Modell 1 synliggör därmed sex ståndpunkter i idrottens rum. Den första avser *pretendenter med delaktighet*. Här har vi unga föreningsidrottare som vill ha högre grad av delaktighet *och* som upplever att de är delaktiga. Också den andra ståndpunkten avser unga föreningsidrottare som vill ha högre grad av delaktighet *men* som inte känner sig delaktiga. De är *pretendenter utan delaktighet*.

Så följer två ståndpunkter som avser förnöjsamma. Först har vi *förnöjsamma med delaktighet*. Vi talar om unga föreningsidrottare som är nöjda med den grad av delaktighet de har *och* som upplever att de är delaktiga. Detta är den tredje ståndpunkten. Därtill har vi *förnöjsamma utan delaktighet*. Hit hör de unga föreningsidrottare som säger sig vara nöjda med sin delaktighet *fast* de inte upplever att de är delaktiga. Den fjärde ståndpunkten avser alltså de som är nöjda med att inte vara delaktiga.

Modell 1. Sex ståndpunkter i idrottens rum med avseende efterfrågad och upplevd delaktighet.

	Underskott i efterfrågad delaktighet	Jämvikt i efterfrågad delaktighet	Överskott i efterfrågad delaktighet
Upplevd närvarande delaktighet	1. Pretendenter med delaktighet Unga föreningsidrottare med underskott i efterfrågad delaktighet <i>och</i> upplevd närvarande delaktighet.	3. Förnöjsamma med delaktighet Unga föreningsidrottare med jämvikt i efterfrågad delaktighet <i>och</i> upplevd närvarande delaktighet.	5. Abdikerare med delaktighet Unga föreningsidrottare med överskott i efterfrågad delaktighet <i>och</i> upplevd närvarande delaktighet.
Upplevd frånvarande delaktighet	2. Pretendenter utan delaktighet Unga föreningsidrottare med underskott i efterfrågad delaktighet <i>och</i> upplevd frånvarande delaktighet.	4. Förnöjsamma utan delaktighet Unga föreningsidrottare med jämvikt i efterfrågad delaktighet <i>och</i> upplevd frånvarande delaktighet.	6. Abdikerare utan delaktighet Unga föreningsidrottare med överskott i efterfrågad delaktighet <i>och</i> upplevd frånvarande delaktighet.

Den femte och sjätte ståndpunkten i idrottens rum avser *abdikerare*. Först har vi unga föreningsidrottare som vill minska sin delaktighet *och* som upplever sig delaktiga. Följaktligen vill de frånsäga sig den delaktighet de upplever sig ha. Jag kallar denna femte ståndpunkt för *abdikerare med delaktighet*. Till sist den sjätte ståndpunkten i idrottens rum, nämligen *abdikerare utan delaktighet*. Vi talar här om unga föreningsidrottare som vill minska sin delaktighet *fast* de inte upplever att de har någon.

Frågan är nu hur vanligt förekommande de olika ståndpunkterna är bland unga föreningsidrottare.

Föreningsidrottare med olika ståndpunkter i idrottens rum

Av tabell 7 framgår att drygt hälften av unga föreningsidrottare är *förnöjsamma* (56 procent) De är alltså nöjda med den grad av delaktighet de upplever att de har. *Pretendenter* utgör den näst största kategorin. Knappt fyra av tio unga föreningsidrottare (38 procent) efterfrågar en högre grad av delaktighet än den de upplever sig ha. Andelen *abdikerare* är betydligt lägre. Endast sex procent av unga föreningsidrottare vill minska sin grad av delaktighet. Låt oss därmed konstatera att *merparten av unga föreningsidrottare är nöjda med den grad av delaktighet de har*. Men vi kan också konstatera att *en relativt stor minoritetsandel vill öka sin grad av delaktighet*. Därtill visar det sig att *få vill avsäga sig den delaktighet de har*. Jag finner det särskilt viktigt att göra läsaren uppmärksam på att nästan fyra av tio faktiskt vill ha mer att säga till om, vilket inte tillräckligt starkt betonats tidigare.

Tabell 7 möjliggör också en jämförelse mellan unga föreningsidrottande flickor och pojkar. Flickor (39 procent) och pojkar (36 procent) är i mycket likartad utsträckning *pretendenter*. För *förnöjsamma* är utfallet än mer lika. Det gäller 57 procent av flickorna och 56 procent av pojkarna. Andelen *abdikerare* är dock något större bland pojkar (8 procent) än bland flickor (4 procent). Könsskillnaderna måste genomgående betecknas som obefintliga eller små.

Tabell 7. Andelen unga föreningsidrottare med någon av de sex ståndpunkterna i idrottens rum. I procent.

Unga föreningsidrottare	Alla	Flickor	Pojkar
Pretendenter			
Pretendenter med delaktighet	26	27	25
Pretendenter utan delaktighet	12	12	11
Total för pretendenter	38	39	36
Förnöjsamma			
Förnöjsamma med delaktighet	29	30	28
Förnöjsamma utan delaktighet	27	27	28
Total för förnöjsamma	56	57	56
Abdikerare			
Abdikerare med delaktighet	1	1	2
Abdikerare utan delaktighet	5	3	6
Total för abdikerare	6	4	8
Total	100	100	100
n=	1310	674	636

Med hjälp av tabell 7 kan vi också beskriva utfallet för de sex ståndpunkterna i idrottens rum. Tre ståndpunkter dominerar klart. Andelsmässigt är de mycket lika. Den största andelen avser förnöjsamma med delaktighet (29 procent). Denna ståndpunkt följs av *förnöjsamma utan delaktighet* (27 procent) och *pretendenter med delaktighet* (26 procent). Vi kan därmed sammanfatta de tre andelsmässigt dominerande ståndpunkter i idrottens rum på följande vis:

1. *Förnöjsamma med delaktighet*: delaktiga som är nöjda med sin delaktighet
2. *Förnöjsamma utan delaktighet*: icke delaktiga som är nöjda med att inte vara delaktiga
3. *Pretendenter med delaktighet*: delaktiga som vill vara mer delaktiga

Tillsammans utgör dessa tre dominerande ståndpunkter 82 procent av de unga föreningsidrottare som hör till några av de sex ståndpunkterna.

De tre resterande ståndpunkterna har betydligt lägre andelar. Drygt var tionde ung föreningsidrottare hör till kategorin *pretendenter utan delaktighet* (12 procent). Därefter följer *abdikerare utan delaktighet* (5 procent) och *abdikerare med delaktighet* (1 procent).

1. *Pretendenter utan delaktighet*: icke delaktiga som vill ha mer delaktighet
2. *Abdikerare utan delaktighet*: icke delaktiga som vill ha än mindre delaktighet
3. *Abdikerare med delaktighet*: delaktiga som vill ha mindre delaktighet

Dessa utgör 18 procent av de unga föreningsidrottare som hör till någon av de sex ståndpunkterna i idrottens rum.

Av tabell 7 framgår att utfallet är mycket lika för flickor respektive pojkar. Följaktligen intas de sex ståndpunkterna i idrottens rum i ungefär samma utsträckning av flickor och pojkar.

Dessa utfall får mig åter att tänka på studiens problemformulering om varför en sådan stor andel unga föreningsidrottare är nöjda med att ha så lite att säga till om? Nog måste den betraktas som alltför ensidig? Om nu fyra av tio unga föreningsidrottare är pretendenter, borde det inte då finnas en andra problemformulering, nämligen: Hur ska vi förstå att en så relativt stor minoritetsandel trots allt vill ha mer att säga till om? Jag ser ingen annan möjlighet än att anta denna andra problemformulering. Den ska få skugga den första genom rapportens resterande delar. Även den har rätt till ett svar. Kanske ska det visa sig att båda problemformuleringarna på något vis hänger ihop?

Två nya vägval

Konstruktionen av dessa sex ståndpunkter i idrottens rum ska uppfattas som ännu en utgångspunkt i mitt sökande efter svaren på den första och andra problemformuleringens frågor. Framför allt vill jag försöka förstå varför unga föreningsidrottare kan ha så olika ståndpunkter. Jag vill veta mer om varför idrottens rum kan rymma så många varierande ståndpunkter. Jag vet ju att det oftast är de redan delaktiga som vill ha ännu mer delaktighet. Jag vet också att det är de icke delaktiga som oftast vill ha mindre delaktighet. Men hur kan man förstå att så är fallet? Svaret på frågan, tänker jag, kräver att de unga föreningsidrottarens ståndpunkter kontextualiseras. Dessa synpunkter behöver förstås i relation till de levda sammanhang som kan antas bidra till att skapa dem i idrottens rum. Jag betraktar detta som ett första, nytt, nödvändigt vägval.

Också något annat redan antytt pekar på svar. Hur ska jag förhålla mig till de olika ståndpunkterna i idrottens rum? Bör inte några av dem bedömas som mer eftersträvarvärda än andra? Jag inser vikten av att göra ett strategiskt vägval. Kontextualiseringen av ståndpunkternas variation i idrottens rum får vänta. Jag

ska först reda ut hur olika ståndpunkter kan bedömas. Det är mitt andra nya vägval. Jag ser i detta sammanhang bara ett sätt att göra det på, nämligen att försöka ta reda på hur idrottsrörelsen själv uppfattar vad delaktighet för ungdomar innebär. Därmed står jag inför en ny arbetsuppgift. Jag måste noggrant läsa idrottsrörelsens idéprogram *Idrotten vill* (2008). Vad har det att säga om unga föreningsidrottares delaktighet i idrotten? Följaktligen förestår en resa in i vad jag nu väljer att kalla *idrottens normativa rum*. Jag behöver veta hur idrottsrörelsen själv ser på och värderar ungdomars delaktighet. När vi väl vet vad idrotten vill kan vi också bedöma utfallet av mina hitintills redovisade empiriska resultat. Vi kan först då värdera vilka ståndpunkter som bäst motsvarar vad idrotten vill. Vi kan därefter också bättre bedöma utfallet av mitt kommande försök till förståelse av ståndpunkternas variationer i idrottens rum. Det är därför av avgörande betydelse att företa en resa in i idrottens normativa rum.

4. I idrottens normativa rum

Studiens fjärde avsnitt redovisar fyra med varandra förbundna arbetsuppgifter. Jag inleder med att konstruera idrottens normativa rum. Med det avses idrottsrörelsens egen förståelse av vad ungdomars delaktighet i föreningsidrotten innebär. Utgångspunkten är en närläsning av idrottsrörelsens idéprogram *Idrotten vill* (2009). Därefter används det normativa rummets *böra* – hur delaktighet borde se ut – för att bedöma hur delaktighetens *vara* – efterfrågad och upplevd delaktighet – beskrivs av de unga föreningsidrottarna själva. Jag bedömer först upplevd och efterfrågad delaktighet. Det är den andra uppgiften. Den tredje uppgiften avser bedömningen av de sex ståndpunkterna i idrottens rum. Frågan är i vilken grad idrottsrörelsen lever upp till vad den själv vill när det gäller unga föreningsidrottarens delaktighet i den egna tränings- och tävlingsverksamheten. En viss upprepning av definitioner och empiriska utfall är här oundviklig. Det är min förhoppning att läsaren accepterar det som en nödvändig repetition i ett nytt sammanhang. Vi ska under vägen upptäcka ett visst *framträdandegap* mellan vad idrotten vill och vad unga föreningsidrottare upplever och efterfrågar. Samtidigt kanske bilden inte är så mörk som det först verkar. Likväl ska jag hävda att idrottsrörelsen står inför *ett idrottspolitiskt dilemma*. Det är förståelsen och hanterandet av detta dilemma som ska vägleda de resterande två delarna av denna rapport. Därmed kan rapportens övergripande syfte formuleras. Det ska vägleda det fortsatta sökandet efter svar på de två problemformuleringarna. Jag avslutar kort med avsnittets fjärde uppgift: att precisera ett tidigare antytt vägval.

Idrotten vill och delaktighet

Utgångspunkten för att bestämma det normativa rummets *böra* är idrottsrörelsens idéprogram *Idrotten vill* (2008). Programmet utgör idrottsrörelsens gemensamma plattform. I första hand vänder det sig till de styrelsemedlemmar och ledare som är valda att ansvara för idrottsföreningarnas verksamhet. Idrottsrörelsen är självständig. Den avgör därmed själv vad idrotten står för och vad den eftersträvar att åstadkomma. Att så är fallet betonas starkt i programmet. Det är just därför rimligt att låta idrottsrörelsens egen programförklaring vägleda bedömningen av min studies empiriska utfall.

Enligt min närläsning av *Idrotten vill* bör idrottsrörelsen eftersträva följande förståelse av ungdomars delaktighet. Ordvalet i de tolv punkterna är mitt eget. Det ligger dock mycket nära idrottsrörelsens egna formuleringar:

1. *Delaktighet är inflytande*: alla medlemmar får vara med och bestämma om och ta ansvar för en idrottsförenings verksamhet.
2. *Delaktighet är lyhördhet*: ungdomars erfarenheter, behov och önskemål efterfrågas och ses som en resurs.
3. *Delaktighet är att bli tagen i anspråk i idrottens vardagliga verksamhet*: ungdomars egna erfarenheter, behov och önskemål ska tillvaratas i utformningen av verksamheten.
4. *Delaktighet är förändringsbenägenhet*: idrottsrörelsen ska uppmärksamma ungdomars behov och önskemål i avsikt att förändra och anpassa verksamhetens form och innehåll därefter.
5. *Delaktighet är mångfald och inkorporering*: idrottsrörelsen är öppen för alla ungdomar oavsett bakgrund. Alla har rätt att vara med och göra sig hörda på egna villkor.
6. *Delaktighet är rätt till egenbestämd ambitionsnivå*: ungdomars egen önskan ska sättas i centrum för verksamheten. Idrotten ska kunna rymma olika verksamhetsvillkor och subjektiva ambitionsnivåer. Uppdelningen mellan bredd och elit ska främst ses som just individens möjlighet till idrottande med olika och över tid föränderliga ambitionsnivåer.
7. *Delaktighet är demokratisk fostran*: idrottsrörelsen ska bidra till att ungdomar fostras till att vilja påverka och ta ansvar för sig själv och andra. Att idrotta är att lära sig demokratiska värderingar och praktiker.
8. *Delaktighet är ledarskap för delaktighet*: idrottsledarens uppgift ska inte reduceras till att utöva idrott, så kallad "idrottlig teknik". Ledaren ska också förmedla och verka för idrottens grundläggande demokratiska värderingar.
9. *Delaktighet är rekrytering av unga ledare*: idrottsrörelsen ska eftersträva att fler unga blir ledare. De ska tillfrågas och, om de vill, erbjudas utbildning.
10. *Delaktighet är genomsyrande*: den gäller alla aspekter av verksamheten: ledare, organisation, möten, utbildning, träning och tävling.
11. *Delaktighet är en känslöstruktur*: att vara med i en idrottsförening är att känna glädje, trygghet, tillhörighet och gemenskap. Det ska kännas rätt och bra att idrotta.

12. *Delaktighet är trovärdighet*: det är viktigt att verksamheten till form och innehåll lever upp till de mål som idrottsrörelsen själv sätter upp och vill representera.

Med idrottens normativa rum som raster kan vi nu bedöma unga föreningsidrottares upplevda och efterfrågade delaktighet.

Upplevd och efterfrågad delaktighet – ett framträdandegap

Jag inledde denna studie med att redovisa resultat från studien *Unga och föreningsidrotten* (Trondman 2005) som visar att knappt var femte ung föreningsidrottare (19 procent) upplever att de i stor utsträckning får vara med och bestämma om den egna tränings- och tävlingsverksamheten. Dessa ungdomar upplever hög grad av delaktighet. Drygt fyra av tio (44 procent) anger att de i liten utsträckning eller inte alls är delaktiga. Ytterligare knappa fyra av tio (37 procent) upplever delaktighet i viss utsträckning. Jag kunde således konstatera att drygt åtta av tio (81 procent) unga föreningsidrottare inte upplever sig ha något påtagligt inflytande över den egna tränings- och tävlingsverksamheten. *Den stora merparten av unga föreningsidrottares upplevda delaktighet tycks alltså inte svara mot vad idrottsrörelsen vill eftersträva.*

Nästan sex av tio unga föreningsidrottare (57 procent) är nöjda med sin upplevda delaktighet. Drygt var tjugonde (6 procent) vill därtill minska den egna delaktighetsgraden. *Inte heller ungas efterfrågade delaktighet verkar svara mot vad idrotten vill eftersträva.* Vi ska dock inte glömma bort att 15 procent av de unga föreningsidrottarna efterfrågar en betydligt högre grad av delaktighet än vad de upplever sig ha. Ytterligare en dryg femtedel (22 procent) vill ha en något större delaktighet. Följaktligen efterfrågar närmare fyra av tio (37 procent) unga föreningsidrottare, om än i varierande grad, en ökad delaktighet. *Vi bör därmed också konstatera att en relativt stor minoritetsandel efterfrågar en högre grad av delaktighet än vad de upplever sig ha tillgång till.*

En mer övergripande jämförelse mellan vad idrottsrörelsen avser och vill med delaktighet och unga föreningsidrottares upplevda och efterfrågade delaktighet synliggör dock ett *framträdandegap*. Detta gap framträder mellan vad idrotten vill i sitt normativa rum och vad de unga föreningsidrottarna upplever och efterfrågar med avseende på just delaktighet. Jag tänker främst på följande tio betydelser av ungdomars delaktighet i föreningsidrotten:

- Att delaktighet avser alla medlemmars inflytande.
- Att delaktighet är att bli tagen i anspråk.
- Att delaktighet avser lyhördhet med avseende på ungdomars erfarenheter, behov och önskemål.
- Att delaktighet genererar förändringsbenägenhet.
- Att delaktighet är rätt till egenbestämd ambitionsnivå.
- Att delaktighet är demokratisk fostran till vilja till inflytande och ansvar.
- Att ledarskap är ledarskap för delaktighet.
- Att delaktighet i alla dessa betydelser ska genomsyra hela verksamheten.
- Att delaktighet är en känslstruktur av glädje, trygghet, tillhörighet och gemenskap som bör omfatta alla.
- Att delaktighet är en fråga om trovärdighet.

Jag ska fortsättningsvis förstå dessa tio betydelser som *det normativa rummets kärnbetydelser*, vilka kan sammanfattas i min ”täta” definition av ungdomars rätt till delaktighet i föreningsidrotten:

Ungdomars delaktighet i föreningsidrotten vilar i huvudsak på alla ungdomars rätt till inflytande. Med detta avses att ungdomar ska bli lyssnade till och därmed tagna i anspråk på ett sådant sätt att verksamheten kan förändras för att bättre passa deras behov. Det innebär att varje ung individ ska kunna påverka det egna idrottandets ambitionsnivå. Dessa betydelser ska genomsyra hela verksamheten så att delaktigheten upplevs av de unga deltagarna som en välbefinnandets känslstruktur: glädje, trygghet, tillhörighet och gemenskap. Ett sådant reellt inflytande och välbefinnande ska understödjas av ledare som verkar för och därmed fostrar till vilja till delaktighet. Föreningsidrottens trovärdighet vilar på att dessa betydelser förverkligas.

Sammantaget är denna definition, eller andemening, en bestämning av en *demokratisk kultur*. En sådan ”kultur” utgör ett *aktiverande meningssystem* – en övertygelse och en praktik – för ungdomars delaktighet i idrotten. Följaktligen vill idrottsrörelsen utgöra en sådan delaktighetskultur. *Det är min bedömning att idrottsrörelsen formulerat ett starkt och föredömligt idéprogram för ungas delaktighet i idrotten*. Den har därmed ställt mycket höga krav på sig själv. Den har ställt sig inför en nödvändig arbetsuppgift: att försöka överbrygga det just synliggjorda framträdandegapet.

Ett idrottspolitiskt dilemma

Om vi tar idrottsrörelsens idéprogram för en demokratisk kultur och unga föreningsidrottarens upplevda och efterfrågade delaktighet på allvar, så står idrottsrörelsen inför vad jag nu väljer att kalla *ett idrottspolitiskt dilemma*. Idrotten vill att alla ungdomar ska vara vad långt ifrån alla ungdomar inte är, nämligen delaktiga. Till dilemmat hör också att en stor andel unga inte tycks vilja vad idrotten vill. Min första problemformulering – om varför en stor andel unga föreningsidrottare är nöjda med att ha så lite att säga till om – visar sig i allra högsta grad idrottspolitiskt relevant. Men detsamma gäller även min andra problemformulering om varför en relativt stor minoritetsandel, trots allt, vill bli mer delaktiga än vad de upplever att de är. Vi ska alltså inte glömma att en relativt stor minoritetsandel efterfrågar en högre grad av delaktighet. Därmed har jag funnit min studies övergripande syfte: att genom att söka svar på mina två problemformuleringar producera kunskap som kan bidra till att minska framträdandegapet mellan idrottens normativa rum och ungas upplevda och efterfrågade delaktighet. Detta syfte ska vägleda resterande innehåll i denna rapport.

Kanske är ett bemötande av en möjlig invändning på sin plats. Skulle man inte kunna hävda att idrotten trots allt är demokratisk? Den gör ju i förhållandevis hög grad det som ungdomarna själva vill. Merparten av dem vill inte ha någon omfattande delaktighet och det får de inte heller. Och är det inte det som är idrott? Att, till exempel, jaga, transportera och leverera puck, inte att ägna sig åt demokrati. Nej, idrotten vill mer än så. Den vill också fostra ungdomar till demokratisk anda. Den vill utveckla unga föreningsidrottarens delaktighet. Just därför kan den inte vara nöjd. Idrottsrörelsen åstadkommer inte fullt ut vad den vill åstadkomma. Just därför måste den, precis som denna studie, söka sätt att förstå och hantera det idrottspolitiska dilemmat. Låt mig därför fortsätta mitt sökande efter svar på studiens problemformuleringar. Kanske kan ytterligare en bedömning hjälpa oss på vägen. Vilka ståndpunkter i idrottens rum borde med tanke på vad idrotten vill vara mest eftersträvansvärda?

En normativ bedömning av de sex ståndpunkterna

Den ståndpunkt som bäst överensstämmer med vad idrotten vill avser *pretendenter med delaktighet*. Här är det idrottspolitiska dilemmat upplöst på bästa tänkbara sätt. Vi talar om unga föreningsidrottare som upplever att de är delaktiga. De vill därtill bli än mer delaktiga. Dessa pretendenter utgör en dryg fjärdedel (26 procent) av alla unga föreningsidrottare. Den idrott som vill vad *Idrotten vill*, som

i sin vardagspraktik uppfyller idrottsrörelsens idéprogram, gör alltså sina unga föreningsidrottare delaktiga på ett sådant sätt att de vill vara än mer delaktiga.

På andra plats placerar jag *förnöjsamma med delaktighet*. Hit hör unga föreningsidrottare som förvisso är delaktiga men som dock nöjer sig med den delaktighet de har. Kanske är det bra nog att de upplever delaktighet, men det hade, om vi vill som idrotten vill, varit bättre om denna delaktighet hade genererat en ökad efterfrågan på delaktighet.

Förnöjsamma med delaktighet är, som läsaren vet, den vanligast förekommande ståndpunkten (29 procent). Om vi lägger ihop andelen pretendenter med delaktighet (26 procent) och andelen förnöjsamma med delaktighet (29 procent) och hävdar att båda ståndpunkterna, om än i olika grad, svarar mot vad idrotten vill, då finner vi att *idrotten enligt sitt eget normativa värdesystem är trovärdig när det gäller drygt hälften av alla unga föreningsidrottare* (55 procent). Utfallet måste hållas i minnet. Den ger otvetydigt legitimitet till min andra problemformulering.

På tredje plats i min normativa bedömning placerar jag *pretendenter utan delaktighet*. Vi avser nu unga föreningsidrottare som inte upplever att de är delaktiga men som vill vara det. Dessa unga vill samma sak som *Idrotten vill* men den föreningsverksamhet de deltar i uppfyller inte idrottsrörelsens idéprogram. Pretendenter utan delaktighet utgör förstas föreningsidrottare med stor *idrottspolitisk potential*. Om deras föreningar möjliggjorde delaktighet, skulle dessa unga föreningsidrottare antingen bli pretendenter med delaktighet eller förnöjsamma med delaktighet. Här torde det idrottspolitiska dilemmat vara relativt lättlost. Det är bara att göra vad idrotten vill, ty de unga vill ju detsamma. Kom ihåg att drygt var tionde ung föreningsidrottare är pretendent utan delaktighet (12 procent). Om vi nu tänker oss att idrotten gör dem delaktiga genom att visa dem lyhördhet. Och om vi sedan slår ihop dem med pretendenter med delaktighet (26 procent) och förnöjsamma med delaktighet (29 procent), skulle nästan sju av tio unga föreningsidrottare (67 procent) anses uppfylla den strävan som *Idrotten vill* formulerar med avseende på delaktighet. *Plötsligt har vi radikalt ökat idrottsrörelsens potentiella trovärdighet vad gäller ungas delaktighet i föreningsidrotten*. Min första problemformulering om varför en sådan stor andel unga föreningsidrottare är nöjda med att ha lite att säga till om är, som sagt, väl smal. Framträdandegapet har nu minskats och det idrottspolitiska dilemmat är plötsligt mindre akut. Men riktigt där är vi inte än. Dessutom hade det, som sagt, varit bättre om de förnöjsamma med delaktighet också efterfrågat en ökad delaktighet.

De tre kvarstående ståndpunkterna utgör en betydligt större utmaning för idrottsrörelsen. De är alla, om än på olika sätt, besvärliga för den som vill vad idrotten vill. Den första av dem kan lätt uppfattas som särskilt besvärlig. Inte minst för att en relativt stor andel unga föreningsidrottare uttrycker den. Jag tänker på *förmöjsamma utan delaktighet* (27 procent). Vi talar om unga föreningsidrottare som är nöjda med låg eller ingen grad av delaktighet. Det torde vara svårt att mobilisera nöjda människor utan delaktighetsresurser och vilja till delaktighet. Dessa unga föreningsidrottare utgör min första problemformulerings kärngrupp. Två *utmanande frågor* bör härvidlag hålls vid liv: Är de, för det första, verkligen så nöjda som de anger? Och är de, för det andra, verkligen så ointresserade av delaktighet som de påstår? Den läsare som är beredd att följa mig på min färd mot uppfyllt syfte ska erbjudas försök till svar på dessa frågor.

Abdikerare utan delaktighet är också en rysare för den som vill vad idrotten vill. Det avser unga föreningsidrottare som inte fått vad de enligt idrottens idéprogram ska ha, nämligen delaktighet. De efterfrågar därtill än mindre delaktighet än den lilla de har. Endast en av tjugo unga föreningsidrottare (5 procent) intar dock denna ståndpunkt. Även här måste vi fråga oss hur vi ska förstå att de som har ingenting eller mycket lite vill ha än mindre.

Till sist har vi *abdikerare med delaktighet*. Även denna ståndpunkt är omskakande för den som vill vad idrotten vill. Vi står nu inför unga föreningsidrottare som förvisso är delaktiga men som inte vill vara det. Också här lever dilemmat. De som intar denna ståndpunkt upplever det som idrotten vill, nämligen delaktighet, men de vill inte ha den. Detta är, som vi vet, den minst vanligt förekommande ståndpunkten bland unga föreningsidrottare. Endast en procent av dem tänker så.

En precisering av ett redan antytt vägval

Det är så dags att än mer konkret ta steget in i idrottens rum. Vi ska försöka förstå vilka de unga föreningsidrottare är som har så olika ståndpunkter med avseende på efterfrågad och upplevd delaktighet. Min strategi är enkel. Jag ska särskilt intressera mig för de villkor i idrottens rum som tenderar att öka andelen unga föreningsidrottare med ståndpunkter som överensstämmer med idrottsrörelsens idéprogram.

Denna strategi hindrar mig emellertid inte från att också försöka förstå de ståndpunkter som synliggör framträdandegapet mellan vad idrotten vill och vad den i praktiken åstadkommer. Även de villkor som genererar det idrottspolitiska dilem-

mat är alltså av avgörande intresse. I mitt försök att uppfylla det övergripande syftet måste jag hålla båda mina problemformuleringar vid liv. Förhoppningen är att producera en kunskap som hjälper oss att förstå både dilemmats existens och möjliga upplösning. Fler överraskningar ska vänta runt hörnet. Är den delaktighet idrottsrörelsen trots allt erbjuder den delaktighet *idrottsrörelsen egentligen vill ha*? Jag tycker det här är svårt. Men en sak åt gången. Vi försöker först klara ut de villkor som skapar variationerna av ståndpunkter i idrottens rum.

5. Förståelsen av ståndpunkterna i idrottens rum

Jag ska nu försöka öka förståelsen av vad det är i idrottens rum som ger upphov till unga föreningsidrottares olika ståndpunkter om efterfrågad och upplevd delaktighet. Frågan är vad som ökar respektive minskar möjligheten för unga föreningsidrottare att vilja vad idrotten vill? Jag söker alltså fördjupade svar på mina två problemformuleringar: Varför är en sådan stor andel unga föreningsidrottare nöjda med att ha så lite att säga till om? Hur ska vi förstå att en relativt stor minoritetsandel av dem trots allt vill ha mer att säga till om? I slutet av föregående avsnitt väckte jag dessutom en mer kritisk fråga till liv: Är den delaktighet idrottsrörelsen trots allt erbjuder den delaktighet idrottsrörelsen egentligen vill ha? Men kanske måste svaret på denna fråga vänta något. Den får dock inte tappas bort. Inte heller de utmanande frågor som undrar om de förnöjsamma är så förnöjsamma som de verkar och om unga föreningsidrottare i så hög grad verkligen är så ointresserade som de själva påstår.

Min enkla empiriska strategi är nu denna: Jag ska jämföra unga föreningsidrottare med avseende på fyra dimensioner som karakteriserar deras idrottande. Den första dimensionen avser den grad av *betydelse* unga tilldelar föreningsidrottandet i sina liv. Den andra gäller den mängd *tid* de lägger ner på föreningsidrott. Den tredje intresserar sig för hur unga föreningsidrottare själva uppfattar sin idrottsliga förmåga i sin huvudidrott. Jag kallar den *självskattad idrottsförmåga*. Slutligen fokuseras de *mål* unga har med att föreningsidrotta. De empiriska bestämningarna av dessa dimensioner klargörs i samband med redovisningen av respektive dimension.

Varför då studera dessa dimensioner? Jo, det är min idé att de indikerar styrkan i ungas idrottsidentitet. *Stark idrottsidentitet* har den som tilldelar idrotten stor betydelse i sitt liv, lägger ner mycket tid på idrott, självskattar sin idrottsförmåga högt och har som mål att bli en framgångsrik idrottare. En ung föreningsidrottare med *svag idrottsidentitet* är därmed någon som tilldelar idrottandet mindre betydelse i sitt liv, idrottar mindre ofta, inte självskattar sin idrottsliga förmåga så högt och i huvudsak idrottar för att det är roligt – eller i brist på tillgång till alternativa fritidsaktiviteter. Båda kategorierna – och detta är viktigt! – är dock idrottare. De är, med koppling till idrottens normativa rum, idrottare med olika ambitionsnivåer och rätt till delaktighet.

Med hjälp av mina problemformuleringar ställer jag två vägledande frågor: Är de som vill ha mer att säga till om i den egna tränings- och tävlingsverksamheten unga föreningsidrottare med stark idrottsidentitet? Och kan det därmed också förhålla sig så att de som är nöjda med att ha lite att säga till om är unga föreningsidrottare med svag idrottsidentitet? Dessa frågor söker jag svar på i detta femte avsnitt. Ytterligare en fråga kan kanske hjälpa läsaren att förstå vart jag är på väg: Kan det vara så att idrotten i sin vardagliga praktik får unga med stark idrottsidentitet att känna sig mer delaktiga än unga med svag idrottsidentitet fast båda i överensstämmelse med vad idrotten vill är just föreningsidrottare med rätt att tas i anspråk för delaktighet och inflytande?

En sak är viktig att påpeka. Avsnittets svar på de båda vägledande frågorna utgör inte ett uppfyllande av mitt övergripande syfte. Svaren är alltså inte den kunskap som bäst kan bidra till att minska framträdandegapet mellan idrottens normativa rum och ungas efterfrågade och upplevda delaktighet. Idrottsidentitetens betydelse för delaktigheten måste ses i de sammanhang där denna identitet har att verka och får sin betydelse. Det är förståelsen av dessa sammanhang som ska synliggöras i rapportens avslutande avsnitt. Det är alltså först när betydelsen av stark och svag idrottsidentitet kontextualiseras som studiens problemformuleringar och övergripande syfte kan få ett tillfredsställande och mer sammanhållet svar. Vi måste således tillbaka till frågan om framträdandegap och idrottspolitiskt dilemma. Vi måste också väcka liv i den kritiska frågan om idrottsrörelsen erbjuder den delaktighet den själv vill ha? Kanske finns där en *dold skada* i idrottens rum – som kan läkas? Endast genom att hantera dessa frågor via just kontextualisering kan vi få ihop hela pusslet och därmed formulera gåtans lösning. Men det får som sagt vänta till rapportens sista avsnitt. Vi måste först undersöka om unga föreningsidrottarens olika ståndpunkter kan tänkas samvariera med de fyra dimensioner som tillsammans bestämmer stark respektive svag idrottsidentitet. Jag redovisar först utfallet för respektive dimension. Till min hjälp har jag det enkätmaterial som ligger till grund för studien *Unga och föreningsidrotten* (2005). Jag avslutar med en kort sammanfattning rörande utfallet av stark respektive svag idrottsidentitet. Den utgör min rapports sista utgångspunkt. Utgångspunkten för syftets uppfyllande och gåtans lösning.

Idrottens betydelse i ungas liv

I tabell 8 jämförs unga föreningsidrottare som tillskriver idrotten olika betydelser i sina liv. Jag avgränsar mig till två beskrivningar vilka kommer att sammanfattas i termer av tendenser. Den första avser en jämförelse mellan pretender, förnöj-

samma och abdikerare, vilket innebär att vi riktar intresset mot vad som i tabellen kallas "deltotal". *Pretendenter* är vanligast förekommande bland unga som tillskriver idrotten mycket stor betydelse i sina liv (47 procent). Bland unga som tillskriver idrotten varken stor eller liten betydelse utgör 28 procent pretendenter. Motsvarande andel för unga som tillskriver idrotten mycket liten betydelse är 22 procent.

De största andelarna *förnöjsamma* finner vi bland unga som tillskriver idrotten mycket liten betydelse (65 procent) respektive varken stor eller liten betydelse (64 procent). Knappt hälften (49 procent) av unga som tillskriver idrotten mycket stor betydelse är förnöjsamma.

Abdikerare är vanligast förekommande bland unga föreningsidrottare som tillskriver idrotten mycket liten betydelse i sina liv (13 procent). Den lägsta andelen, 4 procent, gäller de unga som tillskriver idrotten mycket stor betydelse i sina liv. Unga som tillskriver idrotten varken stor eller liten betydelse i sina liv intar en mellanposition (8 procent).

Tabell 8. Sex ståndpunkter i idrottens rum och idrottens betydelse i unga föreningsidrottares liv. I procent.

	Mycket stor betydelse	Varken stor eller liten betydelse	Mycket liten betydelse
Pretendenter			
med delaktighet	33	20	11
utan delaktighet	14	8	11
Total för pretendenter	47	28	22
Förnöjsamma			
med delaktighet	30	31	26
utan delaktighet	19	33	39
Total för förnöjsamma	49	64	65
Abdikerare			
med delaktighet	1	1	4
utan delaktighet	3	7	9
Total för abdikerare	4	8	13
Total	100	100	100
n=	441	271	80

Vår första jämförelse har således visat att pretendenter är vanligast förekommande bland unga som tillskriver idrotten mycket stor betydelse i sina liv. Förnöjsamma, däremot, är vanligast förekommande bland unga som tillskriver idrotten mycket liten betydelse eller varken stor eller liten betydelse. Tendensen är densamma för abdikerare.

Den andra jämförelsen avser de sex ståndpunkterna i idrottens normativa rum. Jag redovisar först utfallen för de tre mest eftersträvansvärda ståndpunkterna. Av tabell 8 framgår att var tredje idrottare (33 procent) som tilldelar idrotten mycket stor betydelse i sina liv är *pretendenter med delaktighet*. Motsvarande andel för unga som tilldelar idrotten varken stor eller liten betydelse är 20 procent. Bland unga som tilldelar idrotten liten betydelse är andelen pretendenter med delaktighet ännu mindre (11 procent). Vi har alltså funnit att andelen pretendenter med delaktighet, den mest eftersträvansvärda ståndpunkten i idrottens rum, är störst bland unga som tilldelar idrotten mycket stor betydelse i sina liv.

Den näst mest eftertraktade ståndpunkten i idrottens rum är *förnöjsamma med delaktighet*. Bland unga som tillskriver idrotten mycket stor betydelse i sina liv har 30 procent denna ståndpunkt. Motsvarande andelar för varken stor eller liten betydelse och mycket liten betydelse är 31 respektive 26 procent. Således uppvisar förnöjsamma med delaktighet inte någon påtaglig skillnad med avseende på idrottens betydelse i ungas liv.

Den tredje mest eftertraktade ståndpunkten avser *pretendenter utan delaktighet*. Unga föreningsidrottare med denna ståndpunkt är något mer vanligt förekommande bland unga som tillskriver idrotten mycket stor betydelse i sina liv (14 procent) än bland unga som tillskriver idrotten varken stor eller liten betydelse (8 procent) eller mycket liten betydelse (11 procent). Men skillnaderna är relativt små.

Om vi summerar procentandelarna för de tre mest eftertraktade ståndpunkterna finner vi att drygt tre av fyra (77 procent) av unga som tillskriver idrotten mycket stor betydelse i sina liv är pretendenter med delaktighet, förnöjsamma med delaktighet eller pretendenter utan delaktighet. Motsvarande andel för unga som tillskriver idrotten varken stor eller liten betydelse är 59 procent. Detsamma gäller 48 procent av unga föreningsidrottare som tillskriver idrotten mycket liten betydelse i sina liv. *Tendensen är alltså att unga föreningsidrottare som tillskriver idrotten mycket stor betydelse i sina liv i betydligt större utsträckning än unga föreningsidrottare som tillskriver idrotten liten betydelse i sina liv har ståndpunkter som överensstämmer med vad delaktighet är och förväntas vara i idrottens normativa rum.*

Så till de tre mindre eftersträvansvärda ståndpunkterna i idrottens normativa rum. *Förnöjsamma utan delaktighet* är vanligast förekommande bland unga föreningsidrottare som tillskriver idrotten mycket liten betydelse (39 procent). Motsvarande andel för unga föreningsidrottare som tillskriver idrotten varken stor eller liten betydelse är 33 procent. Bland unga som tillskriver idrotten mycket stor betydelse är andelen betydligt lägre (19 procent).

Abdikerare med delaktighet är som bekant mycket få. Denna ståndpunkt gäller 1 procent av unga som tillskriver idrotten mycket stor betydelse i sina liv. Andelen är densamma för unga som tillskriver idrotten varken stor eller liten betydelse i sina liv. Den största andelen abdikerare med delaktighet finns bland unga som tillskriver idrotten mycket liten betydelse i sina liv (4 procent).

Den största andelen *abdikerare utan delaktighet* gäller unga som tillskriver idrotten mycket liten betydelse i sina liv (9 procent). Bland dessa abdikerande unga som tillskriver idrotten varken stor eller liten betydelse är andelen 7 procent. Motsvarande andel för samma kategori av abdikerare som tillskriver idrotten mycket stor betydelse i sina liv är 3 procent. Andelen abdikerare utan delaktighet är således lägst bland unga föreningsidrottare som tillskriver idrotten mycket stor betydelse.

Om vi summerar procentandelarna för de tre minst eftertraktade ståndpunkterna i idrottens rum finner vi att drygt fem av tio unga föreningsidrottare (52 procent) som tillskriver idrotten mycket liten betydelse är *förnöjsamma utan delaktighet*, *abdikerare med delaktighet* eller *abdikerare utan delaktighet*. Motsvarande andel för unga föreningsidrottare som tillskriver idrotten varken stor eller liten betydelse är 41 procent. Bland unga som tillskriver idrotten mycket stor betydelse är andelen 23 procent. *Tendensen är därmed att unga föreningsidrottare som tillskriver idrotten mycket liten betydelse i sina liv i betydligt större utsträckning än unga föreningsidrottare som tillskriver idrotten mycket stor betydelse i sina liv har ståndpunkter som inte överensstämmer med synen på vad delaktighet är och ska vara i idrottens normativa rum.*

Den tid unga lägger på sin föreningsidrott

Den andra indikatorn på idrottsidentitet avser den mängd tid de unga lägger på sin föreningsidrott. Med ”mycket tid” avses unga föreningsidrottare som lägger ner 15 timmar eller mer per vecka. Motsatsen, ”lite tid”, avser unga som föreningsidrottar 1–4 timmar per vecka. Mellanpositionen, ”varken mycket eller lite tid”, avser 7–10 timmar per vecka. Med timmar avses inte endast tid för träning

och tävling utan även tid för resor till och från träning och tävling liksom tid i omklädningsrum, för samlingar och tid för uppvärmning.

Precis som i fallet med idrottens betydelse i ungas liv börjar vi med att jämföra pretender, förnöjsamma och abdikerare. Av tabell 9 framgår att den största andelen *pretender* finns bland unga som lägger ner mycket tid på föreningsidrott (44 procent). Motsvarande andel för dem som varken lägger ner mycket eller lite tid är 40 procent. Detsamma gäller 29 procent av dem som ägnar lite tid till föreningsidrott.

Drygt sex av tio (62 procent) unga som lägger ner lite tid på föreningsidrott är *förnöjsamma*. Andelen förnöjsamma som varken lägger ner mycket eller lite tid är något lägre (56 procent). Drygt hälften (52 procent) av dem som ägnar mycket tid till föreningsidrott är förnöjsamma.

Den största andelen *abdikerare* finns bland unga som lägger ner lite tid på föreningsidrott (9 procent). Bland unga som ägnar varken mycket eller lite tid åt föreningsidrott är 4 procent abdikerare. Andelen är densamma för dem som lägger ner mest tid (4 procent).

Tabell 9. Sex ståndpunkter i idrottens rum och den tid unga lägger ner på sin föreningsidrott. I procent.

	Mycket tid	Varken mycket eller lite tid	Lite tid
Pretender			
med delaktighet	32	27	19
utan delaktighet	12	13	10
Total för pretender	44	40	29
Förnöjsamma			
med delaktighet	34	30	27
utan delaktighet	18	26	35
Total för förnöjsamma	52	56	62
Abdikerare			
med delaktighet	2	2	0
utan delaktighet	2	2	9
Total för abdikerare	4	4	9
Total	100	100	100
n=	193	352	283

Den första jämförelsen har lärt oss att pretenderer är vanligast förekommande bland unga som lägger ner mycket tid på sin föreningsidrott. För abdikerare är fallet det omvända. Här finner vi den största andelen bland unga som lägger ner lite tid på föreningsidrott. Tendensen, om än inte särskilt påtaglig, är densamma för förnöjsamma. Bland unga föreningsidrottare som lägger ner lite tid på sin föreningsidrott är drygt sex av tio förnöjsamma.

Så till de sex ståndpunkterna i idrottens rum. Den normativt mest eftersträvansvärda ståndpunkten, *pretenderer med delaktighet*, är vanligast förekommande bland unga som lägger ner mycket tid på sin idrott (32 procent). Motsvarande andelar för dem som varken lägger ner mycket eller liten tid och de som lägger ner lite tid är 27 respektive 19 procent.

Den största andelen *förnöjsamma med delaktighet*, den näst mest eftertraktade ståndpunkten, finner vi bland unga som lägger ner mycket tid på sin föreningsidrott (34 procent). Men här är andelarna relativt lika bland unga som varken lägger ner mycket eller lite tid (30 procent) och lite tid (27 procent) på föreningsidrotten.

Pretenderer utan delaktighet utgör den tredje mest eftertraktade ståndpunkten. Här är andelarna för mycket tid (12 procent), varken mycket eller lite tid (13 procent) och lite tid (10 procent) likartade.

När vi summerar procentandelarna för de tre mest eftertraktade ståndpunkterna i idrottens normativa rum finner vi att nästan åtta av tio (78 procent) av unga som lägger ner mycket tid på föreningsidrott är pretenderer med delaktighet, förnöjsamma med delaktighet eller pretenderer utan delaktighet. Motsvarande andel för unga som ägnar varken mycket eller lite tid åt föreningsidrott är 70 procent. Bland unga som lägger ner lite tid är andelen 56 procent. *Tendensen är därmed att unga som lägger ner mycket tid på föreningsidrott i betydligt större utsträckning än unga som lägger ner lite tid på föreningsidrott har ståndpunkter som överensstämmer med synen på vad delaktighet är och förväntas vara i idrottens normativa rum.*

Hur ser då utfallet ut för de tre mindre eftersträvansvärda ståndpunkterna? *Förnöjsamma utan delaktighet* är vanligast förekommande bland unga som lägger ner lite tid på föreningsidrott (35 procent). Motsvarande andelar för varken mycket eller lite tid och mycket tid är 26 respektive 18 procent.

Abdikerare med delaktighet är, som vi vet, få och uppvisar i stort inga skillnader. Andelarna varierar mellan 0 och 2 procent.

Den sjätte och sista ståndpunkten uppvisar däremot skillnader. Knappt var tionde ung som lägger ner lite tid på sin föreningsidrott är *abdikerare utan delaktighet* (9 procent). Bland unga som ägnar varken mycket eller lite tid eller mycket tid åt föreningsidrott är det i båda fallen 2 procent.

Om vi summerar procentandelarna för de tre minst eftertraktade ståndpunkterna för unga som lägger ner lite tid på sin föreningsidrott är drygt (44 procent) *förnöjsamma utan delaktighet, abdikerare med delaktighet eller abdikerare utan delaktighet*. Motsvarande andel för unga föreningsidrottare som ägnar varken mycket eller lite tid åt föreningsidrott är 30 procent. Bland unga som lägger ner mycket tid är andelen 22 procent. *Tendensen är således att unga som lägger ner lite tid på föreningsidrott i betydligt större utsträckning har ståndpunkter som inte överensstämmer med synen på vad delaktighet är och förväntas vara i idrottens normativa rum.*

Unga föreningsidrottarens självskattade idrottsförmåga

Den tredje indikatorn på idrottsidentitet gäller självskattad idrottsförmåga. De unga föreningsidrottare som bedömer att de är bäst i sin träningsgrupp har ”hög självskattad idrottsförmåga”. Motsatsen, unga föreningsidrottare som svarar att de tillhör de sämre i sin träningsgrupp, har ”låg självskattad förmåga”. Mellanpositionen, ”varken hög eller låg självskattad idrottsförmåga”, avser unga föreningsidrottare som anser att de tillhör den egna träningsgruppens medelbra. Svaren gäller den idrott de unga bedömer att de ägnar mest tid åt.

Tabell 10 visar att den klart största andelen *pretendenter* finns bland unga föreningsidrottare med hög självskattad idrottsförmåga (57 procent). Bland unga som varken har hög eller låg självskattad idrottsförmåga (30 procent) och låg självskattad idrottsförmåga (28 procent) är andelarna *pretendenter* betydligt lägre.

Det omvända gäller *förnöjsamma* som har störst andelar bland unga föreningsidrottare med varken hög eller låg självskattad idrottsförmåga (64 procent) och låg självskattad förmåga (61 procent). Motsvarande andel för unga föreningsidrottare med hög självskattad förmåga är 29 procent.

Abdikerare är vanligast förekommande bland unga föreningsidrottare med hög självskattad idrottsförmåga (14 procent) och bland unga med låg självskattad idrottsförmåga (9 procent). Lägst andel har de som har varken hög eller låg självskattad idrottsförmåga (6 procent).

Tabell 10. Sex ståndpunkter i idrottens rum och självskattad idrottsförmåga. I procent.

	Hög självskattad idrottsförmåga	Varken hög eller låg självskattad idrottsförmåga	Låg självskattad idrottsförmåga
Pretendenter			
med delaktighet	45	18	11
utan delaktighet	12	12	17
Total för pretendenter	57	30	28
Förnöjsamma			
med delaktighet	13	30	18
utan delaktighet	16	34	43
Total för förnöjsamma	29	64	61
Abdikerare			
med delaktighet	2	1	2
utan delaktighet	12	5	9
Total för abdikerare	14	6	11
Total	100	100	100
n=	51	576	54

Vi har alltså lärt oss att pretendenter är klart vanligast förekommande bland unga med hög självskattad idrottsförmåga. Vi har också lärt oss att det omvända gäller de förnöjsamma. De dominerar klart bland unga med lägre självskattad idrottsförmåga. De som tycker att de hör till de bästa i sin träningsgrupp vill alltså i störst utsträckning ha mer att säga till om än vad de redan har. De som bedömer sig själva höra till de medelbra eller sämre är i störst utsträckning nöjda med det inflytande de har. Abdikerare däremot uppvisar en annan tendens än de två tidigare redovisade indikatorerna. Här lär vi oss att den största andelen abdikerare som vill minska sin delaktighet finns bland dem med hög självskattad förmåga.

Låt oss så gå vidare och rikta intresset mot utfallet för de sex ståndpunkterna i idrottens rum. *Pretendenter med delaktighet*, den mest eftersträvansvärda positionen i idrottens normativa rum, är påtagligt vanligast bland unga föreningsidrottare med hög självskattad idrottsförmåga (45 procent). Sådana pretendenter är betydligt mindre vanligt förekommande bland unga föreningsidrottare med varken hög eller låg självskattad idrottsförmåga (18 procent) och låg självskattad idrottsförmåga (11 procent).

Den näst mest eftertraktade ståndpunkten, *förnöjsamma med delaktighet*, är vanligast förekommande bland unga föreningsidrottare med varken hög eller låg självskattad idrottsförmåga (30 procent). Betydligt lägre är den bland dem med låg självskattad (18 procent) och, särskilt, hög självskattad förmåga (13 procent).

Pretendenter utan delaktighet utgör den tredje mest eftertraktade ståndpunkten i idrottens normativa rum. Här ser vi ingen påtaglig skillnad mellan unga föreningsidrottare med olika grad av självskattad idrottsförmåga. Andelen är något större bland dem med låg självskattad idrottsförmåga (17 procent) än bland dem med hög respektive varken hög eller låg självskattning. I båda de senare fallen är det 12 procent.

En summering av procentandelarna för de tre mest eftertraktade ståndpunkterna i idrottens normativa rum visar att sju av tio unga föreningsidrottare med hög självskattad förmåga (70 procent) är pretendenter med delaktighet, förnöjsamma med delaktighet eller pretendenter utan delaktighet. Detsamma gäller sex av tio unga föreningsidrottare med varken hög eller låg självskattad idrottsförmåga (60 procent). Även om skillnaden här inte är särskilt stor är det viktigt att hålla i minnet att den dominerande ståndpunkten bland unga med hög självskattad idrottsförmåga är pretendenter med delaktighet. Bland dem med varken hög eller låg självskattad idrottsförmåga dominerar förnöjsamma med delaktighet. En summering av unga föreningsidrottare med låg självskattad idrottsförmåga visar att knappt hälften av dem (46 procent) intar någon av de tre mest eftersträlvade ståndpunkterna i idrottens normativa rum. *Tendensen är således att unga med hög självskattad idrottsförmåga i betydligt större utsträckning än unga med låg självskattad idrottsförmåga har ståndpunkter som överensstämmer med synen på vad delaktighet är och förväntas vara i idrottens normativa rum.*

Så till de normativt betraktat mindre eftersträvansvärda ståndpunkterna. *Förnöjsamma utan delaktighet* är klart vanligast bland unga föreningsidrottare med låg (43 procent) och varken hög eller låg självskattad idrottsförmåga (34 procent). Motsvarande andel för unga föreningsidrottare med hög självskattad idrottsförmåga är betydligt lägre (16 procent).

Andelen *abdikerare med delaktighet* är som vi vet få. Precis som i fallet med de två föregående indikatorerna finns inte heller när det gäller självskattad idrottsförmåga några skillnader. Procentandelarna varierar mellan 1 och 2 procent.

Till sist *abdikerare utan delaktighet*. Störst procentandel för denna ståndpunkt finner vi bland unga föreningsidrottare med hög självskattad idrottsförmåga (12

procent). Lågst andel har unga föreningsidrottare med varken hög eller låg självskattad idrottsförmåga (5 procent). De med låg självskattning intar andelsmässigt mellanpositionen (9 procent).

När vi summerar procentandelarna för de tre minst eftertraktade ståndpunkterna (Tabell 10) finner vi att drygt hälften av unga föreningsidrottare med låg självskattad idrottsförmåga (54 procent) är just förnöjsam utan delaktighet, abdikerare med delaktighet eller abdikerare utan delaktighet. Detsamma gäller fyra av tio unga föreningsidrottare med varken hög eller låg självskattad idrottsförmåga (40 procent). Bland de med hög självskattad förmåga är motsvarande andel än lägre (30 procent). Vi ska då komma ihåg att nästan halva denna summerade andel (12 procent) avser abdikerare utan delaktighet. Bland unga föreningsidrottare som anser att de hör till de bästa i sin träningsgrupp finns det alltså en förhållandevis stor minoritetsandel som vill minska den delaktighet de i stort sett upplever sig saknar. Tendensen är dock att unga med låg självskattad idrottsförmåga i betydligt större utsträckning än unga med hög självskattad förmåga har ståndpunkter som inte överensstämmer med synen på vad delaktighet är och förväntas vara i idrottens normativa rum.

Ungas mål med föreningsidrotten

Den fjärde och sista indikatorn på idrottsidentitet avser det mål unga själva anser att de har med sitt föreningsidrottande. Tabell 11 möjliggör en jämförelse mellan fyra olika mål. Det första, ”internationell framgång”, avser dem som har som mål att bli en internationell toppidrottare. Det andra målet, ”lokal framgång”, avser följaktligen de vars mål är att tillhöra de bästa på den egna hemorten. Dessa två första mål är således av samma typ. De avser prestationsmål. Det tredje målet avser unga som tillbakavisar prestationsmål och svarar att de endast föreningsidrottar för att de tycker det är roligt. Jag väljer att kalla detta tredje mål för ”välbefinnande”. Det fjärde målet är ”brist på alternativ” och gäller unga som svarar att de föreningsidrottar därför att de inte har något annat att göra. De unga som valt detta svarsalternativ har alltså varken prestationsmål eller välbefinnandemål.

Precis som när det gäller de tre föregående indikatorerna på idrottsidentitet genomförs beskrivningen i två steg. Vi börjar med en jämförelse mellan pretenderer som vill öka sin delaktighet, förnöjsamma som är nöjda med den grad av delaktighet de har, och abdikerare som vill minska sin delaktighet.

Av tabell 11 framgår att *pretendenter* är vanligast förekommande bland unga med idrottsliga prestationsmål. Hälften av unga föreningsidrottare som eftersträvar internationell framgång (50 procent) och knappt hälften av dem som eftersträvar lokal framgång (48 procent) är just pretendenter. Detsamma gäller knappt var tredje som föreningsidrottare för välbefinnandets skull (32 procent). Endast drygt var tionde ung som föreningsidrottare till följd av brist på alternativ är pretendent (11 procent).

De största andelarna *förnöjsamma* finner vi bland unga som föreningsidrottare för välbefinnande (62 procent) respektive de som gör det i brist på alternativ (57 procent). Andelarna för internationell framgång (47 procent) respektive lokal framgång (48 procent) är lägre.

I stort sett var tredje ung som föreningsidrottare till följd av brist på alternativ är *abdikerare* (32 procent). Andelarna för alternativen välbefinnande (6 procent), lokal framgång (4 procent) och internationell framgång (3 procent) är avsevärt lägre.

Vår första jämförelse har således visat att pretendenter är vanligast bland unga föreningsidrottare som idrottare i avsikt att prestera idrottsliga resultat. De förnöjsamma är vanligare bland unga som föreningsidrottare för välbefinnande eller i brist på alternativ. Slutligen är andelen abdikerare påtagligt större bland unga som föreningsidrottare till följd av brist på alternativ.

Den andra jämförelsen avser som bekant de sex ståndpunkterna i idrottens rum. *Pretendenter med delaktighet*, den mest eftersträvarsvärda ståndpunkten i idrottens normativa rum, är vanligast bland unga som eftersträvar internationell framgång (41 procent). Bland unga som eftersträvar lokal framgång är det 30 procent. Andelen för unga som föreningsidrottare för det egna välbefinnandets skull är andelen ännu lägre (20 procent). Endast 3 procent av dem som föreningsidrottare till följd av brist på alternativ är pretendenter med delaktighet.

Förnöjsamma med delaktighet utgör den näst mest eftertraktade ståndpunkten. Här uppvisar unga som föreningsidrottare för det egna välbefinnandets skull den största andelen. Motsvarande andel är något lägre bland unga med prestationsmål. Det gäller 27 procent för dem som eftersträvar internationell framgång och 26 procent av dem som eftersträvar lokal framgång. Påtagligt lägst andel uppvisar unga som föreningsidrottare till följd av brist på alternativ (6 procent).

Den tredje mest eftersträvade ståndpunkten avser *pretendenter utan delaktighet*. Här finner vi de största andelarna hos unga föreningsidrottare som eftersträvar lokal framgång (18 procent) och som idrottar för det egna välbefinnandets skull (12 procent). Unga som föreningsidrottar för att nå internationell framgång respektive föreningsidrottar till följd av brist på alternativ har båda andelar på 9 procent.

Tabell 11. Sex ståndpunkter i idrottens rum och ungas syfte med föreningsidrott. I procent.

	Internationell framgång	Lokal framgång	Väl-befinnande	Brist på alternativ
Pretendenter				
med delaktighet	41	30	20	3
utan delaktighet	9	18	12	9
Total för pretendenter	50	48	32	11
Förnöjsamma				
med delaktighet	27	26	33	6
utan delaktighet	20	22	29	51
Total för förnöjsamma	47	48	62	57
Abdikerare				
med delaktighet	1	0	1	9
utan delaktighet	2	4	5	23
Total för abdikerare	3	4	6	32
Total	100	100	100	100
n=	180	50	714	35

När vi summerar procentandelarna för de tre mest eftersträvansvärda ståndpunkterna i idrottens normativa rum finner vi att cirka tre av fyra unga som föreningsidrottar i syfte att nå idrottsliga framgångar är pretendenter med delaktighet, förnöjsamma med delaktighet eller pretendenter utan delaktighet. Det gäller 77 procent av dem som eftersträvar internationell framgång och 74 procent av dem som eftersträvar lokal framgång. Motsvarande andel för unga som föreningsidrottar för det egna välbefinnandets skull är något lägre (65 procent). Att så är fallet beror främst på att en relativt stor andel av dem är förnöjsamma med delaktighet. Unga som föreningsidrottar till följd av brist på alternativ intar i påtagligt lägre utsträckning någon av de tre mest eftersträvansvärda ståndpunkterna (18 pro-

cent). *Tendensen är därmed att unga föreningsidrottare med prestationsmål i större utsträckning än unga föreningsidrottare som efterstävlar välbefinnande och saknar alternativ till föreningsidrott har ståndpunkter som överensstämmer med vad delaktighet är och förväntas vara i idrottens normativa rum. Särskilt påtaglig är skillnaden mellan unga föreningsidrottare som eftersträvar internationell och lokal idrottslig framgång och unga som föreningsidrottare till följd av brist på alternativ.*

Vi riktar avslutningsvis intresset mot de tre mindre eftertraktade ståndpunkterna i idrottens normativa rum. Andelen *förnöjsamma utan delaktighet* är påtagligt störst bland unga som ägnar sig åt föreningsidrott i brist på alternativ. Det gäller drygt hälften av dem (51 procent). Den näst största andelen finner vi bland dem som idrottar för det egna välbefinnandets skull (29 procent). Motsvarande andelar för dem som eftersträvar internationell och lokal framgång är 22 respektive 20 procent.

Den största andelen *abdikerare med delaktighet* finner vi bland unga som föreningsidrottare i brist på alternativ (9 procent). För de tre kvarstående målangivelserna är procentandelarna 1 procent eller 0 procent.

Ännu starkare är denna tendens för *abdikerare utan delaktighet*. Nästan var fjärde ung som föreningsidrottare i brist på alternativ är just abdikerare utan delaktighet (23 procent). Fem procent av dem föreningsidrottare för att uppnå välbefinnande. För unga föreningsidrottare med prestationsmål är det 5 procent bland abdikerare utan delaktighet som eftersträvar lokal framgång och 2 procent bland dem som eftersträvar internationell framgång.

När vi summerar procentandelarna för de minst eftertraktade ståndpunkterna i idrottens normativa rum ser vi att drygt åtta av tio unga som föreningsidrottare i brist på alternativ (83 procent) är förnöjsamma utan delaktighet, abdikerare med delaktighet eller abdikerare utan delaktighet. Motsvarande andel för unga som idrottare i avsikt att uppleva välbefinnande är 35 procent. Bland unga med prestationsmål är det 26 procent (lokal framgång) respektive 23 procent (internationell framgång). *Följaktligen är tendensen att unga som föreningsidrottare till följd av brist på alternativ i betydligt större utsträckning än unga som föreningsidrottare i strävan efter internationell framgång, lokal framgång eller för det egna välbefinnandets skull har ståndpunkter som inte överensstämmer med synen på vad delaktighet är och ska vara i idrottens normativa rum. Andelsskillnaderna mellan unga som har prestationsmål och unga som har brist på alternativ är härvidlag särskilt påtaglig. Det bör förvisso påpekas att mycket talar för att de som kommer*

till idrotten i brist på alternativ torde ha ett mindre grad av engagemang med sig in i idrottens rum. Men det som idrotten vill och eftersträvar bör naturligtvis omfatta även dem. Idrottsrörelsens förståelse av delaktighet gäller alla.

Stark och svag idrottsidentitet

Vi har alltså funnit att *stark idrottsidentitet* – i betydelsen a) att tillskriva idrotten stor betydelse i sitt liv b) att lägga mycket tid på idrott c) att självskatta sin idrottsförmåga högt d) att ha prestationsinriktade mål för sitt idrottande – i betydligt större utsträckning samvarierar med eftersträvansvärda än med icke eftersträvansvärda ståndpunkter i idrottens rum. Så har särskilt varit fallet för den mest eftersträvansvärda ståndpunkten i idrottens normativa rum: pretenderer med delaktighet. Vi har också funnit att *svag idrottsidentitet* – i betydelsen a) att tillskriva idrotten liten betydelse i sitt liv b) att lägga ner lite tid på idrott c) att självskatta sin idrottsförmåga lågt d) att idrotta för det egna välbefinnandets skull eller i brist på alternativ – i betydligt större utsträckning samvarierar med icke eftersträvansvärda än med eftersträvansvärda ståndpunkter i idrottens rum.

Vi har således, som tendens betraktat, funnit att *unga med stark idrottsidentitet upplever och efterfrågar delaktighet i betydligt större utsträckning än unga med svag idrottsidentitet*. Med andra ord: *unga med stark idrottsidentitet vill i större utsträckning vad idrotten vill med avseende på delaktighet. Unga med svag idrottsidentitet, däremot, vill i större utsträckning vad idrotten inte vill.*

Med detta empiriska utfall som utgångspunkt ska gåtan till slut få sin lösning.

6. Gåtan får sitt svar

Detta sjätte och avslutande avsnitt disponeras i fem delar. Jag inleder med att rekapitulera vägen fram till den punkt i framställningen där vi nu befinner oss. Jag gör det i termer av fyra gjorda vägval. Därefter formuleras nya frågor för gåtans lösning. Avsikten är att peka ut förutsättningarna för uppfyllandet av studiens övergripande syfte. I den tredje delen erbjuds ett mer samlat svar på studiens två problemformuleringar. Därmed blottläggs det idrottspolitiska dilemmat på ett sådant sätt att vi kan förstå varför det existerar och vad som krävs för att lösa det. I avsikt att fördjupa innebörden av gåtans lösning följer en femte del där läsaren får möta unga föreningsidrottare med olika upplevelser av och efterfrågan på delaktighet. Jag avslutar med att relatera vad idrotten vill till frågan mänsklig värdighet. Till slut kan vi därmed sammanfatta utfallet av hela denna studie i en enkel slogan: *att idrotten behöver göra vad den vill*, nämligen att arbeta med att öka ungas delaktighet i föreningsidrotten.

Fyra vägval och deras utfall – en rekapitulering

Jag inledde denna rapport med en i tidigare forskning grundad utgångspunkt: att unga föreningsidrottare verkar vara nöjda med att ha lite att säga till om i sin tränings- och tävlingsverksamhet. Merparten tycker sig inte ha särskilt mycket att säga till om. Inte heller efterfrågar de i någon större utsträckning ökad delaktighet. Mot denna bakgrund formulerades i frågans form studiens första problemformulering: Varför är en sådan stor andel unga föreningsidrottare nöjda med att ha så lite att säga till om? Jag var härvidlag noga med att betona frågans provisoriska karaktär. ”Jag ska”, skrev jag, ”försöka konstruera ett pussel utan att på förhand veta vilken bild som ska läggas, som vore detta med delaktighet och föreningsidrott en gåta som söker sin lösning”. Det har nu blivit dags att lägga det pussel som ger hela bilden. Jag vill dock börja med att rekapitulera den väg som tagit oss hit. Jag vill, inte minst för min egen skull, försöka få ordning på de fyra vägval jag gjort och de utfall som följt i dess spår. Till slut ska vi stå inför ett femte och sista vägval. Gåtan ska få sin lösning. Framträdandegapet ska förstås och få sin förklaring. Dilemmat ska lösas. I alla fall i den syntetiserande analysens form.

Det första vägvalet

Kan det vara så att unga som är med i föreningsidrotten är mindre intresserade av delaktighet än unga som inte är det? Så löd frågan som bestämde det första vägvalet. Det visade sig att unga inom och unga utanför föreningsidrotten i mycket likartad utsträckning är samhällspolitiskt intresserade, visar vilja till engagemang i kommunal politik och utövar politiska aktiviteter. Det visade sig också att flickor och pojkar i olika åldrar och med olika utbildningsbakgrunder i mycket likartad utsträckning har samma upplevelser av och efterfrågan på delaktighet inom föreningsidrotten. Svaret är alltså att politiska intressen och villkor utanför idrotten inte verkar erbjuda svar på den första problemformuleringens fråga om varför unga föreningsidrottare är nöjda med att ha lite att säga till om. Att så var fallet implicerade rimligheten i att söka frågans svar *inom* snarare än *utanför* föreningsidrotten.

Unga med svag sociogeografisk förankring hade dock lägre grad av upplevd och efterfrågad delaktighet än unga med stark sociogeografisk förankring. Jag fann således ett möjligt undantag. Att så var fallet fick mig att starta resan in i idrottens rum med en insikt värd att pröva. Om unga föreningsidrottare med högre grad av förankring i sitt närsamhälle i större utsträckning var och ville bli mer delaktiga, kunde det då vara på det sättet att unga som efterfrågade delaktighet redan upplevde sig delaktiga inom idrotten. Kanske förankring tolkad som en känsla av tillhörighet och delaktighet ökar efterfrågan på just delaktighet.

Det andra vägvalet

Med det andra vägvalet riktades intresset mot relationen mellan efterfrågad delaktighet och upplevd delaktighet. Det visade sig att ju högre grad av delaktighet unga föreningsidrottare efterfrågar, desto högre grad av delaktighet upplever de. Det visade sig också att ju mindre grad av delaktighet unga föreningsidrottare efterfrågar, desto lägre grad av delaktighet upplever de sig ha. Efterfrågan på delaktighet tenderar alltså att komma ur upplevelse av delaktighet. Följaktligen tenderar frånvaro av efterfrågad delaktighet att följa av frånvaro av upplevelse av delaktighet. Med stöd i empiriska tendenser fann jag detta vara en rimlig teoretisk tolkning: att delaktighet genererar delaktighet!

Så fick den första problemformuleringen sitt första inomidrottsliga svar. Unga inom föreningsidrotten verkade helt enkelt vara nöjda med att ha lite att säga till om därför att de inte har något att säga till om. Därmed stod jag redan med en policyrekommendation i handen: genom att se till att unga föreningsidrottare upplever delaktighet kan man förmodligen öka deras efterfrågan på delaktighet.

Jag finner fortfarande denna rekommendation högst giltig. Men, som vi ska se, behöver dess fulla betydelse klargöras i relation till gåtans lösning.

En viss oro över min första problemformulerings enögdhet började dock infinna sig. Jag hade ju avgränsat forskningsintresset till att handla om unga föreningsidrottare som varken upplevde eller efterfrågade delaktighet. Även om den första utgångspunkten hade klargjort att majoritetsandelar av unga varken upplever eller efterfrågar delaktighet, så finns det ju trots allt de som gör det. Och så få visade de sig inte vara. Studien *Unga och föreningsidrotten* (Trondman 2005) visar att knappt var femte ung föreningsidrottare (19 procent) upplever att de i stor utsträckning är med och bestämmer över tränings- och tävlingsverksamheten. Därtill upplever nästan fyra av tio (37 procent) att de i viss utsträckning är med och bestämmer. Femton procent vill ha en betydligt större delaktighet än den de upplever sig ha. Drygt var femte (22 procent) efterfrågar en något större delaktighet. Jag insåg att det inte var helt tillfredsställande med en problemformulering som avgränsat kunskapsökandet till de som varken upplever eller efterfrågar delaktighet. Jag aktualiserade också behovet av att kunna göra normativa bedömningar. Men saker som dessa fick för stunden bero. Först ville jag öka komplexiteten i förståelsen av vilka uppfattningar unga föreningsidrottare kunde ha med avseende på upplevd och efterfrågad delaktighet. Följaktligen konstrueras de sex ståndpunkterna i idrottens rum.

Låt mig börja med att repetera de tre grundtyperna: förnöjsamma, pretenderer och abdikerare. De första dominerar. Närmare sex av tio (57 procent) är nöjda med sin upplevda delaktighet. De vill varken öka eller minska sin grad av delaktighet. Därefter följer pretenderer. Knappt fyra av tio unga föreningsidrottare efterfrågar ökad delaktighet (38 procent). Abdikerarna, som vill ha mindre delaktighet än vad de upplever sig ha, var således betydligt färre (6 procent).

Eftersom pretenderer, förnöjsamma och abdikerare kan uppleva att de antingen har eller inte har delaktighet kunde jag konstruera sex ståndpunkter i idrottens rum. Jag fann att tre av ståndpunkterna dominerar andelsmässigt: förnöjsamma med delaktighet (29 procent), förnöjsamma utan delaktighet (27 procent) och pretenderer med delaktighet (26 procent). Det vanligaste är alltså att unga föreningsidrottare upplever sig delaktiga och inte efterfrågar ökad delaktighet. Därefter följde de som inte upplever sig delaktiga och är nöjda med att så är fallet. På tredje plats fann vi de som är delaktiga och vill öka sin delaktighet. Drygt åtta av tio föreningsidrottare hör till någon av dessa tre kategorier (82 procent). Resterande 18 procent av unga föreningsidrottare visade sig alltså vara pretenderer utan

delaktighet, icke delaktiga som vill ha mer delaktighet, (12 procent), abdikerare utan delaktighet, icke delaktiga som vill ha än mindre delaktighet, (5 procent) och abdikerare med delaktighet, delaktiga som vill ha mindre delaktighet (1 procent). Utfallet för de sex ståndpunkterna uppvisar i stort inga könsskillnader.

Jag förstod nu på fullt allvar den högst påtagliga begränsningen i den ursprungliga problemformuleringen om varför unga föreningsidrottare är nöjda med att ha lite att säga till om. Nästan fyra av tio unga är ju pretendenter. Pretendenter med delaktighet och förnöjsamma med delaktighet hör därtill till de tre vanligaste ståndpunkterna i idrottens rum. När nu så hade visat sig vara fallet, borde jag då inte formulera ett andra, kompletterande problem? Jo, otvetydigt så. Mitt sökande hade hitintills varit alltför endimensionellt. Den andra problemformuleringen fick därmed följande formulering: Hur ska vi förstå att en relativt stor minoritetsandel trots allt vill ha mer att säga till om? Frågan hade egentligen redan fått sitt första svar, nämligen därför att det redan är delaktiga. De två problemformuleringarna hade alltså fått svar som utgjorde varandras motsatser. De som vill ha mer att säga till om upplever att de redan har något att säga till om. De som inte vill ha något att säga till om upplever sig inte heller ha något att säga till om. Just därför konstruerades två analytiska poänger. Ju högre grad av efterfrågan, desto högre grad av upplevd delaktighet. Och: Ju lägre grad av efterfrågad delaktighet, desto lägre grad av upplevd delaktighet.

Det tredje vägvalet

Jag var emellertid inte beredd att nöja mig med dessa bägge svar. Jag ville gå vidare. Jag ville försöka förstå varför efterfrågad delaktighet så påtagligt samvarierade med upplevd delaktighet. Två nya vägval utkristalliserade sig. Jag behövde först fastställa kriterier för hur unga föreningsidrottares upplevda och efterfrågade delaktighet skulle bedömas. Jag behövde därefter kontextualisera ståndpunkterna i idrottens rum. Jag ville förstå dem i sina levda, praktiserade sammanhang. Följaktligen ledde det tredje vägvalet till att jag kom att sammanfatta min närläsning av idrottsrörelsens idéprogram (*Idrotten vill*) med avseende på delaktighet i tolv punkter. Jag formulerade också en kortare och mer komprimerad sammanfattning och kallade den det normativa rummets kärnbetydelser. Jag kunde därmed konstatera att idrottsrörelsen har tillgång till ett starkt och föredömligt idéprogram – ett aktiverande meningssystem eller värdegrund – för ungas delaktighet i föreningsidrotten. Jag fann dock ett framträdande gap mellan idrottens *böra* – vad den vill åstadkomma – och idrottens *vara* – den utsträckning i vilken unga föreningsidrottare upplever och efterfrågar delaktighet. Därför, hävdade jag, står

idrottsrörelsen inför ett idrottspolitiskt dilemma. Den samlade idrottsrörelsen vill nämligen vad alla unga föreningsidrottare inte verkar vilja – delaktighet. Därmed kunde jag formulera min delaktighetsstudies övergripande syfte. Genom ett fortsatt sökande efter svar på studiens två problemformuleringar skulle jag bidra till att på en och samma gång försöka förstå och minska framträdandegapet mellan idrottens normativa rum *och* ungas efterfrågade och upplevda delaktighet.

Bilden av relationen mellan börtat och varat var dock inte helt entydig (se tabell 7). Drygt var fjärde ung föreningsidrottare är pretendent med delaktighet (26 procent). De både efterfrågar och upplever delaktighet. Därmed intar dessa idrottare otvetydigt den ur idrottsrörelsens idéprogramms perspektiv mest eftertraktade ståndpunkten i idrottens rum. Därtill var 29 procent förnöjsamma med delaktighet. De efterfrågar ingen delaktighet men upplever sig trots allt vara nöjda med att vara delaktiga. Jag bedömde denna ståndpunkt som den näst mest eftertraktade. Jag fann det därmed rimligt att konstatera att idrotten enligt sitt eget normativa rums värdesystem kan bedömas trovärdig när det gäller drygt hälften av alla unga föreningsidrottare (55 procent). Men det optimala hade förstås varit om de förnöjsamma med delaktighet varit pretender med delaktighet.

Jag bedömde pretender utan delaktighet som den tredje mest eftersträvningsvärda ståndpunkten. Inte minst därför att de utgör en *idrottspolitisk potential*. De efterfrågar men upplever inte delaktighet. De utgör därtill den kategori av unga föreningsidrottare som utmanar svaret på den andra problemformuleringen: att de som efterfrågar delaktighet redan är delaktiga. Om idrottsrörelsen skulle ge dem den delaktighet de efterfrågar skulle de bli pretender med delaktighet eller förnöjsamma med delaktighet. Därmed skulle idrottsrörelsen radikalt förbättra sin trovärdighet vad gäller ungas delaktighet i föreningsidrotten. Om vi summerar procentandelarna för pretender med delaktighet (26 procent), förnöjsamma med delaktighet (29 procent) och pretender utan delaktighet (12 procent), så uppfyller plötsligt nästan sju av tio (67 procent) den strävan som *Idrotten vill* ger uttryck för när det gäller ungas delaktighet i föreningsidrotten.

De tre kvarstående ståndpunkterna vill inte vad idrotten vill. Därmed utgör de en betydligt större utmaning för idrotten än pretender utan delaktighet. Drygt var fjärde ung föreningsidrottare är förnöjsam utan delaktighet (27 procent). Att vara nöjd med låg grad av delaktighet överensstämmer inte alls med värderingarna i idrottens normativa rum. Andelen abdikerare är som vi vet betydligt lägre. Var tjugonde ung föreningsidrottare är abdikerare utan delaktighet (5 procent). Vi talar om unga föreningsidrottare som inte upplever delaktighet och som trots det

vill minska den. Här var andelen pojkar (6 procent) något större än andelen flickor (3 procent). Slutligen abdikerare med delaktighet. Här uppfyller idrotten sin strävan med avseende på delaktighet, men de unga föreningsidrottarna vill inte ha vad idrotten vill att de ska ha och försett dem med. De senare utgör dock endast 1 procent av de föreningsidrottare som intar någon av de sex ståndpunkterna. Dessa tre senast berörda ståndpunkter, det vill säga förnöjsamma utan delaktighet, abdikerare utan delaktighet och abdikerare med delaktighet, står långt från börat i idrottens normativa rum, vars kärnbetydelser jag formulerade på följande vis:

Ungdomars delaktighet i föreningsidrotten vilar i huvudsak på alla ungdomars rätt till inflytande. Med detta avses att ungdomar ska bli lyssnade till och därmed tagna i anspråk på ett sådant sätt att verksamheten kan förändras för att bättre passa deras behov. Det innebär att varje ung individ ska kunna påverka det egna idrottandets ambitionsnivå. Dessa betydelser ska genomsyra hela verksamheten så att delaktigheten upplevs av de unga deltagarna som en välbefinnandets känslöstruktur: glädje, trygghet, tillhörighet och gemenskap. Ett sådant reellt inflytande och välbefinnande ska understödjas av ledare som verkar för och därmed fostrar till vilja till delaktighet. Föreningsidrottens trovärdighet vilar på att dessa betydelser förverkligas.

Mot bakgrund av det normativa rummets kärnbetydelser är det egentligen endast pretendenter med delaktighet som fullt ut lever upp till börat. De efterfrågar delaktighet *och* de upplever delaktighet. Förnöjsamma med delaktighet och pretendenter utan delaktighet gör det egentligen endast till hälften. I det första fallet därför att de upplever delaktighet (men de efterfrågar ingen). Vi kan naturligtvis inte helt utesluta att deras upplevelse av delaktighet är så omfattande och så djup att de finner det rimligt att inte efterfråga mer delaktighet. Därmed skulle också de kunna anses uppfylla det normativa rummets förväntningar på vad delaktighet bör vara. I det andra fallet därför att de efterfrågar delaktighet (men de upplever ingen sådan). Att endast pretendenter med delaktighet på ett självklart sätt motsvarar kärnbetydelserna stärker bilden av framträdandegapet mellan det normativa rummets böra och tränings- och tävlingsverksamhetens upplevda vara. Men, och detta är viktigt, med hjälp av konstruktionen av sex ståndpunkter i idrottens rum kunde bedömningen av utfallet göras betydligt mer nyanserat, mångfaldigt och komplext än vad som var fallet med den utgångspunkt från vilken min resa tog sin början, nämligen med konstaterandet att unga föreningsidrottare är nöjda med att ha lite att säga till om. Likväl finner jag det rimligt att stå fast vid att det finns ett framträdandegap mellan böra och vara och, därmed, också ett idrottspolitiskt dilemma. Jag fann det försvarbart att hålla fast vid de två problemformuleringarna och det övergripande syftet.

Det fjärde vägvalet

Det blev sedan dags att utforska variationerna av de sex ståndpunkterna i idrottens rum. Jag stod alltså inför mitt fjärde vägval. Men innan jag påbörjade arbetet med att contextualisera ståndpunkterna väcktes några utmanande frågor om de utfall som så långt redovisats: Är de unga föreningsidrottarna, frågade jag mig, verkligen så nöjda med sin delaktighet som en del av dem verkar? Och, fortsatte jag, är de därtill verkligen så ointresserade av ökad delaktighet som de påstår? Är, lade jag också till, den delaktighet som de unga upplever att idrottsrörelsen erbjuder dem verkligen den delaktighet de unga föreningsidrottarna egentligen vill ha? Svåra bedömningsfrågor kvarstod. Med dessa frågor i bakhuvudet begav jag mig ett steg djupare in i idrottens rum för att undersöka idrottsidentitetens betydelse för upplevd och efterfrågad delaktighet.

Min förståelse av ståndpunkterna i idrottens rum kom att handla om betydelsen av *idrottsidentitet*. Stark idrottsidentitet avser unga som tillskriver föreningsidrotten stor betydelse i sina liv, lägger ner mycket tid på sin idrott, självskattar sin idrottsförmåga högt och har som mål att prestationsmässigt bli framgångsrika idrottare. Följaktligen innebär svag idrottsidentitet att tillskriva idrotten mindre betydelse, att idrotta mindre ofta, inte självskatta sin idrottsliga förmåga högt och i huvudsak idrotta för att det är roligt – eller i brist på tillgång till alternativ. Jag fann de empiriska tendenserna påtagliga. Unga med stark idrottsidentitet upplever och efterfrågar delaktighet i betydligt större utsträckning än unga med svag idrottsidentitet. Unga med stark idrottsidentitet vill i större utsträckning vad idrotten vill med avseende på delaktighet. Unga med svag idrottsidentitet, däremot, vill i större utsträckning vad idrotten inte vill. Det var särskilt tydligt att det var just pretenderer med delaktighet, med både upplevelse av och efterfrågan på delaktighet, som hade särskilt stark idrottsidentitet.

Jag har därmed tagit läsaren fram till den punkt där vi kan fråga oss själva om vi ska låta oss vara nöjda med att konstatera vad vi hitintills lärt oss, nämligen:

- Att svaren på de två problemformuleringarna i huvudsak måste sökas i och inte utanför idrottens rum.
- Att unga föreningsidrottare i stora drag verkar vara nöjda med att ha lite att säga till om i sin tränings- och tävlingsverksamhet.
- Att de delaktiga i större grad efterfrågar delaktighet än de icke delaktiga.
- Att delaktighet därmed tenderar att generera delaktighet.

- *Att* de unga föreningsidrottare som både efterfrågar och upplever delaktighet, pretendenter med delaktighet, är de unga föreningsidrottare som fullt ut verka uppfylla det normativa rummet kärnbetydelser.
- *Att* de som både efterfrågar delaktighet och upplever delaktighet är unga föreningsidrottare med stark idrottsidentitet.
- *Att* unga föreningsidrottare som inte motsvarar det normativa rummets kärnbetydelser tenderar att ha en svag idrottsidentitet.
- *Att* en stor minoritetsandel av unga föreningsidrottare trots allt verkar leva upp till idrottsrörelsens böra – pretendenter med delaktighet (helt och hållet) och förnöjsamma med delaktighet (delvis) – kan i stor utsträckning förstås som ett uttryck för att en relativ stor andel av dem har stark idrottsidentitet.
- *Att* idrottsrörelsen med avseende på delaktighet därmed är mest trovärdig när det gäller unga med stark idrottsidentitet.
- *Att* en majoritetsandel av unga föreningsidrottare inte fullt ut motsvarar idrottsrörelsens böra – pretendenter utan delaktighet, förnöjsamma utan delaktighet, abdikerare med delaktighet och abdikerare utan delaktighet – kan i stor utsträckning förstås som ett uttryck för att de har en svag idrottsidentitet.
- *Att* idrottsrörelsen således är mindre trovärdig när det gäller unga med svag idrottsidentitet.

Vi tycks därmed ha förstått framträdandegapets karaktär. Gapet mellan idrottens böra och vara verkar i stor utsträckning kunna förklaras av närvaro eller frånvaro av idrottsidentitet. På så sätt har det idrottspolitiska dilemmat reducerats till en fråga om idrottsintresse. Ska vi så nöja oss med denna förståelse? Ska vi avsluta denna rapport med en sådan slutsats? Att framträdandegapet kan förstås som ett resultat av att föreningsidrottare kan ha stark eller svag idrottsidentitet. Att det idrottspolitiska dilemmats lösning skulle bestå i att utveckla en stark idrottsidentitet hos alla föreningsidrottare. Och att i den mån detta inte är möjligt finna att unga föreningsidrottare vars idrottsidentitet är eller förblir svag egentligen inte hör idrotten till. Dilemmats lösning skulle därmed rymma två handlingsalternativ:

1. Omvandla svag idrottsidentitet till stark idrottsidentitet.
2. Finna det naturligt och försvarbart att de med svag idrottsidentitet slutar och ängar sig åt något annat.

Lösningen skulle alltså vara en ”demokratisk exkludering”. En självständig idrottsrörelse bestämmer att den finns till för dem med stark idrottsidentitet och att den

som inte vunnit en sådan identitet, säg före 13 års ålder, icke gör sig besvär. Idrottens gemenskap skulle då till slut endast vila på den starka idrottsidentitet som i första hand eftersträvar kvalificerade idrottsliga prestationer och framgångar.

Av två skäl kan vi inte acceptera denna lösning på det idrottspolitiska dilemmat. För det första överensstämmer inte lösningen med vad som är eftersträvansvärt i idrottens normativa rum. I *Idrotten vill* beskriver idrottsrörelsen sin verksamhetsidéns böra på följande vis:

Vi är en samlad idrottsrörelse som verkar för samma vision och värdegrund, den genomsyrar alla förbund och föreningar, såväl bredd som elit. Vi värnar om den svenska idrottsrörelsens tradition där elit- och breddverksamhet sker i en nära samverkan, som ger inspiration, utveckling och livskraft. Inom idrottsrörelsen respekterar alla förbund och föreningar, såväl elit som bredd varandras roller och verksamhetsvillkor.

(*Idrotten vill* 2009, s. 11)

Det skulle alltså stå i strid med idrottsrörelsens värdegrund att i termer av verksamhetsidé och delaktighet endast fokusera på unga föreningsidrottare med stark idrottsidentitet. "Allas rätt att vara med", står det i *Idrotten vill*, "innebär att alla som vill ska kunna få vara med utifrån sina förutsättningar" (s. 12). Idéprogrammet betonar också starkt att "det ska finnas plats för alla ambitionsnivåer, och det måste finnas möjlighet för ungdomar att över tid byta ambitionsnivå" (s. 23). Därtill beskrivs uppdelningen mellan bredd- och elitinriktad verksamhet som just alla föreningsidrottande individers rätt till egenbestämda "subjektiva ambitioner" (s. 23).

Det finns också ett andra skäl till att inte stanna med idrottsintresse som slutgiltigt svar på studiens problemformuleringar och uppfyllt övergripande syfte. Gåtan är ännu inte löst så att syftet är uppnått på ett för idrottens normativa rum tillfredsställande sätt. Vi måste alltså fortsätta.

Nya frågor för gåtans lösning och syftets uppfyllande

Bestämningen av det idrottspolitiska dilemmat kan nu skärpas. Det handlar om hur idrottsrörelsen i en och samma rörelse ska inkludera föreningsidrottare med både stark och svag idrottsidentitet. Vi får alltså inte landa i en analytisk poäng som gör unga föreningsidrottare med svag idrottsidentitet till problemet. Dilem-

mats lösning kan alltså inte vara att idrotten försöker öka delaktigheten genom att omskola unga med svag idrottsidentitet till unga med stark idrottsidentitet. Än mindre kan lösningen vara att ha en idrottsrörelse för endast unga med stark idrottsidentitet. Att ingen av dessa lösningar är eftersträvansvärda har med bestämdhet avvisats av idrottsrörelsen själv. Alla ska med. Alla behöver inte ha samma ambitionsnivå. Följaktligen ska alla, oavsett styrkegrad i idrottsidentitet, göras delaktiga. En självständig idrottsrörelse har bestämt att det så ska vara. Just därför står idrottsrörelsen inför ett idrottspolitiskt dilemma. Hur ska då gapet mellan vad idrotten vill och vad idrotten gör minskas? Svaret är självklart: Både unga med stark idrottsidentitet och unga med svag idrottsidentitet ska behandlas lika, ges samma värde och därmed erbjudas samma delaktighet. Det är vad idrotten vill och avser att förverkliga.

Men jag ska inte sluta här. Jag vill ytterligare fördjupa analysen av det idrottspolitiska dilemmat. Jag vill föröka förstå varför det är så att det är just unga föreningsidrottare med stark idrottsidentitet som i störst utsträckning svarar mot vad idrotten vill. Jag vill därmed också erbjuda en förståelse av varför det är unga med svag idrottsidentitet som inte känner och vill ha delaktighet i samma utsträckning som unga med stark idrottsidentitet. Men, och detta är viktigt, vi ska *inte* ställa unga med stark och svag idrottsidentitet mot varandra. Vi ska demokratisk inkludera dem båda med samma respekt. För detta finns det kultursociologiska och normativt försvarbara skäl. Låt mig så i några steg gå vidare och visa vad jag menar med dessa skäl. Följande frågor vägleder mig på denna min rapports *femte* och sista *vägval*:

- Varför upplever och efterfrågar unga föreningsidrottare med stark idrottsidentitet en högre grad av delaktighet än unga med svag idrottsidentitet?
- Hur kan vi förstå detta och samtidigt visa respekt för alla föreningsidrottare oavsett styrkan i idrottsidentiteten?
- Hur kan idrottsrörelsen utmana det idrottspolitiska dilemmat genom demokratisk inkludering?

Gåtans lösning ligger i besvarandet av dessa frågor. Lösningen kräver också att jag håller de mer utmanande frågorna vid liv, nämligen:

- Är föreningsidrottarna verkligen så nöjda som en del av dem verkar?
- Är de verkligen så ointresserade av att öka delaktigheten som de påstår?
- Är den delaktighet idrottsrörelsen erbjuder den delaktighet de unga egentligen vill ha?

Gåtans lösning – idrottens interna kärnlogik och det normativa rummets kärnbetydelser

Låt mig börja med svaret på den första frågan: Varför upplever och efterfrågar unga föreningsidrottare med stark idrottsidentitet en högre grad av delaktighet än unga med svag idrottsidentitet? Frågans svar kräver att läsaren accepterar ett saklogiskt påstående. Med detta avses en teoretisk konstruktion som är möjlig att pröva mot en tolkning av befintlig empiri. Saklogiken är alltså inte logik i sträng mening utan, som statsvetaren Stefan Björklund skriver, ”påståenden om vad som verkar vara rimligt” (Björklund 2011, s. 11). Jag hävdar nu att idrotten i sin vardagliga praktik i mycket omfattande utsträckning vägleds av något jag väljer att kalla *idrottens interna kärnlogik*. Denna kännetecknas av att den reellt existerande föreningsidrotten med ungas stigande ålder tenderar att bli:

- alltmer prestations- och resultatintriktad
- alltmer kravfylld i termer av individuell och kollektiv prestationsutveckling
- alltmer tränings- och tävlingsintensiv
- alltmer tidskonsumerande
- alltmer selekterande och rangordnande
- alltmer ledd av ledare som förkroppsligar och praktiserar kärnlogik
- alltmer ointresserad av breddad verksamhet byggd på olika individers självbestämda ambitionsnivåer.

Jag är naturligtvis medveten om att denna logik kan vara olika stark och fördröjd inom olika idrotter. Den kan också vara olika inom en och samma idrott. Ja, till och med inom en och samma förening. Men syftet är nu inte att beskriva komplexa variationer av den interna kärnlogikens utfall. Läsaren får hålla till godo med en förhållandevis renodlad, och därmed medvetet analytiskt tillspetsad, analys. Låt mig därför hävda att denna kärnlogik kan förstås som en kultur – ett taget för givet aktiverande meningssystem (Geertz 2007; Trondman, 2008) – som tenderar att dominera det vardagliga föreningsidrottandets praktik med avseende på tränings- och tävlingsverksamhet. Det är så idrott i huvudsak förstås, tänks och görs i idrottsutövandets vardag. Denna kultur är föreningsidrottandets normerande praktik. Särskilt så, som ovan påpekats, med ungas stigande ålder.

Men idrotten har också en annan kultur, nämligen det normativa rummets böra. Detta böra introducerades i rapportens fjärde avsnitt som *det normativa rum-*

mets kärnbetydelser. För översiktsförståelsens skull väljer jag att än en gång citera detta böra i sin mest komprimerande form:

Ungdomars delaktighet i föreningsidrotten vilar i huvudsak på alla ungdomars rätt till inflytande. Med detta avses att ungdomar ska bli lyssnade till och därmed tagna i anspråk på ett sådant sätt att verksamheten kan förändras för att bättre passa deras behov. Det innebär att varje ung individ ska kunna påverka det egna idrottandets ambitionsnivå. Dessa betydelser ska genomsyra hela verksamheten så att delaktigheten upplevs av de unga deltagarna som en välbefinnandets känslöstruktur: glädje, trygghet, tillhörighet och gemenskap. Ett sådant reellt inflytande och välbefinnande ska understödjas av ledare som verkar för och därmed fostrar till vilja till delaktighet. Föreningsidrottens trovärdighet vilar på att dessa betydelser förverkligas.

Min huvudpoäng är således att föreningsidrotten utgör *två kulturer*. Den ena är det normativa rummets kärnlogik. Den andra är idrottens interna kärnlogik. Båda kulturerna är just kulturer i betydelsen aktiverande meningssystem för praktik – för hur idrott tänks och görs. Här finns således en likhet. Min avgörande analytiska poäng, däremot, rör en skillnad. Den ena kulturen – det normativa rummets kärnbetydelser – avser *idrottsrörelsen böra*: hur den tänker att det borde vara med avseende på ungas delaktighet. Den andra kulturen – idrottens interna kärnlogik (om min saklogik befinns rimlig) – avser *den konkreta föreningsidrottens vara*: hur den tänker och gör när den i sin vardag, som tränings- och tävlingsverksamhet, praktiserar idrott.

Vi kan nu saklogiskt formulera förståelsen av *det idrottspolitiska dilemmat*. Vad idrotten vill i det normativa rummet är inte *fullt ut* vad idrotten gör i sin idrottsliga vardagspraktik. Jag skriver ”fullt ut” därför att idrottens interna kärnlogik faktiskt hör till det normativa rummet. Framträdandegapet ska alltså inte förklaras av att idrotten praktiserar intern kärnlogik. Gapet ska förklaras av att en idrott dominerad av intern kärnlogik gör det svårare för unga föreningsidrottare med svag idrottsidentitet att vara delaktiga i hur idrott tenderar att utövas. Med en dominerande och för given tagen intern kärnlogik blir idrotten i första hand till för unga föreningsidrottare med stark idrottsidentitet. Det är så vi ska förstå att det är unga med stark idrottsidentitet som blir tillhöriga och delaktiga i den kultur, i det aktiverande meningssystem, som jag kallar idrottens interna kärnlogik. När denna idrottspraktik tar över och allenarådande blir till *idrott*, uppstår ett framträdandegap mellan vad föreningsidrotten i sitt böra eftersträvar att vara och vad den i sitt vardagliga vara tenderar att göra. Det är just här, i detta spänningsfält,

som det idrottspolitiska dilemmat kan blottläggas. Följaktligen gör inte idrotten fullt ut vad den vill. Ty idrotten kan inte, fullt ut, göra vad den vill om den i sin praktik domineras av intern kärnlogik. Om den ska kunna göra vad den vill, så måste den *också* erbjuda en idrottslig praktik för unga föreningsidrottare med svag idrottsidentitet. *För* och *med* unga föreningsidrottare som utan prestationsmål idrottar för att de tycker att det är roligt att idrotta. En idrottsrörelse som vill lösa det idrottspolitiska dilemmat måste följaktligen tänka och praktisera idrott i överensstämmelse med det normativa rummets försvarbara strävanden.

Idrottens första kultur – det normativa rummets strävan efter idrottsutövande i enlighet med olika ambitionsnivåer – måste fullt ut genomsyra *idrottens andra kultur* – det sätt som idrott kan utövas på, så att idrott kan vara både rolig intern kärnlogik *och* rolig idrott bortom kärnlogiken. Tillhörigheten, och därmed delaktigheten, till idrottens rum måste således gälla både unga föreningsidrottare med stark *och* svag idrottsidentitet. Endast så kan det idrottspolitiska dilemmat lösas i överensstämmelse med det normativa rummets böra. Ty de delaktiga är de som känner tillhörighet till idrottens interna kärnlogik. De är de som redan upplever delaktighet som vill ha mer delaktighet eller är förnöjsamma med den delaktighet de har. Delaktighet, så lyder min kritiska tolkning, är därmed inte nödvändigtvis en berättelse om reellt inflytande i tränings- och tävlingsverksamhet. Det är mer en fråga om tillhörighet och därmed upplevd delaktighet i och efterfrågan på delaktighet i idrottens interna kärnlogik. Därmed har jag också besvarat ytterligare två av de frågor som avslutade föregående avsnitt. Jag har visat hur vi kan förstå och visa respekt för *alla* föreningsidrottare oavsett styrkan i idrottsidentiteten. Vi måste i överensstämmelse med det eftersträvansvärda börat i idrottens normativa rum förverkliga en idrottspraktik som kan rymma och delaktighetsgöra unga med olika grader av styrka i sin idrottsidentitet. Vi måste göra alla som idrottar, oavsett idrottsidentitet, till *normaliserade idrottare*. Idrottare ska kunna idrotta på olika vis med olika ambitionsnivåer i en och samma, sammanhållna idrottsrörelse. Idrottens andra kultur får alltså inte fullt ut *kolonialisera* idrottens första kultur. Idrottens normativa rum, den första kulturen, måste följaktligen bli det aktiverande meningssystem som på ett genomsyrande sätt bestämmer idrottens praktik, som därmed inte reduceras till, men väl rymmer, idrottens interna kärnlogik. Det är med denna analys jag till slut – genom att contextualisera delaktighet och idrottsidentitet – kan visa på hur vi på en och samma gång kan förstå och utmana det idrottspolitiska dilemmat. Följaktligen ska vi utmana det genom en *demokratisk inkludering av alla* som idrottar. Idrottsrörelsen kan inte nöja sig med att endast inkludera unga som idrottar i överensstämmelse med idrottens interna kärnlogik. Jag gör bedömningen att många unga vill idrotta med en lättversion av

idrottens kärnlogik. De vill ha en *idrottens kärnlogik light*. De vill träna och tävla på riktigt. Om de är fotbollsspelare vill också de ha en bra plan, tröjor, rätt boll, nykritade linjer, häftiga nät på riktiga målramar, domare och publik. Och så vill de, förstås, försöka vinna. Det ska vara på fullt allvar men mest på kul. Därmed handlar kärnlogikens "lightversion" snarare om att "leka kärnlogik" – som om den vore på fullaste allvar fast den inte är det. Att så nog är fallet säger också något om hur stark idrottens interna logik är.

Så har då mina två problemformuleringar fått de kontextualiserade svar som uppfyller min studies övergripande syfte: att besvara frågorna så att det idrottspolitiska dilemmat kan förstås så att det kan överskridas.

Kvarstår gör mina mer kritiska och utmanande frågor. Är, lyder den första, unga föreningsidrottare verkligen så nöjda som de verkar? Här finns, vill jag nu hävda, två ingångar. Den första gäller förståelsen av alla unga föreningsidrottare som är nöjda med att inte ha något att säga till om. Om min saklogiska tolkning av empirin kan betecknas som sannfärdig, så är de inte delaktiga därför att de inte är fullt ut delaktiga i idrottens andra kultur, det vill säga i idrottens interna kärnlogik. Därtill tror jag inte att de riktigt förmår att se att så är fallet. Jag tror att de som inte är delaktiga kan ha svårt att se hur idrott också kan utgöra en annan praktik än den strikta interna kärnlogikens, som lätt uppfattas som det enda riktiga och legitima föreningsidrottsutövandet. Risker är alltså att de utan att tänka på det tenderar att förstå sig själva genom den interna kärnlogikens aktiverande meningssystem. De tenderar därför att vara nöjda med det som är för det är bara så det kan vara. Hårt tillspetsat: de kan inte annat än att vara nöjda med det som måste vara på ett visst sätt för det är så det är. Amartya Sen, en nobelprisvinnande nationalekonom, kallar detta fenomen *adaptiv preferens*: att människor tenderar att anpassa sig till det som är möjligt och undviker det som ändå inte verkar vara möjligt. Om detta fenomen skriver filosofen Martha C. Nussbaum, en av Sens samarbetspartners, följande: "När samhället har placerat saker utom räckhåll för vissa människor, så lär de sig typiskt nog att inte vilja ha dessa saker" (Nussbaum 2011, s. 54). Människors preferenser, så lyder den analytiska poängen, tenderar därmed att svara mot de sociala villkor som bidragit till att skapa dem. Så kan alltså vara fallet med de utifrån det normativa rummets böra minst eftersträvansvärda ståndpunkterna i idrottens rum. Och skulle unga föreningsidrottare som vill idrotta enligt andra logiker än idrottens interna kärnlogik förstå att det borde vara möjligt att idrotta i enlighet med just andra logiker *men* att det inte är möjligt i enlighet med det sätt som idrott tenderar att praktiseras på så finns ytterligare en risk. Samhällsvetaren Jon Elster har närmat sig detta möjliga utfall av adaptiv preferens med en känd

gammal fabel. Den handlar om räven som hävdar att alla bär är sura eftersom han har funnit att han inte kan nå dem (Nussbaum 2011, s. 54). Om kärnlogiken dominerar idrottspraktikens vardag så tycks unga föreningsidrottare utan delaktighet endast stå inför två alternativ: att anpassa sina preferenser och var nöjda i alla fall *eller* att finna eftertraktade saker lika sura som de bär räven förstod att han eller hon aldrig skulle kunna nå. Det är just därför idrottens normativa rums kärnbetydelser är så avgörande för idrottens sam- och framtid. Om den första kulturen blir det verkligen aktiverande meningssystem som genomsyrar varje föreningsidrotts vardagspraktik, så måste inte unga föreningsidrottare med svag idrottsidentitet befinna sig i den tragiska situation som framtvingar adaptiva preferenser och sura bär. Om inte om hade varit om, hade alltså unga föreningsidrottare nog varit mer intresserade av delaktighet i idrotten. Jag tror alltså ens att unga föreningsidrottare med stark idrottsidentitet egentligen är särskilt delaktiga med avseende på reellt inflytande i den egna tränings- och tävlingsverksamheten. De är mest delaktiga i den kärnlogik som gör dem ett med den idrottspraktik som framgångsrikt blivit deras. Till slut står vi där med den sista utmanande frågan: Är den delaktighet föreningsidrotten erbjuder de unga den delaktighet de unga verkligen vill ha? Den är, vill jag nu försöka visa, inte nödvändigtvis den delaktighet som idrottsrörelsen själv förespråkar och efterfrågar.

Nedslag i tre fokusgrupper

Låt mig ytterligare fördjupa förståelsen av det idrottspolitiska dilemmat. Särskilt så de utmanande frågorna ska hållas vid liv. Till min hjälp hämtar jag material från fokusgruppsintervjuer med unga föreningsidrottare i tonårsåldern. De är alla 13-15 år. Syftet med de sammanlagt sex genomförda fokusgrupperna, i vilka ett knappt trettiotal unga kommit till tals, har varit att försöka förstå vilka betydelser som kan ligga bakom de kvantitativa beskrivningarna av upplevd och efterfrågad delaktighet. Fokusgruppsmaterialet är naturligtvis alltför begränsat för att möjliggöra generaliseringar. Däremot kan det bidra till att synliggöra hur unga föreningsidrottare kan förstå och förhålla sig till just delaktighet. I huvudsak återkopplas tonåringarnas förståelse och förhållningssätt till begreppet *adaptiv preferens* och metaforen om "sura bär". Jag ska alltså visa hur de intervjuade tonåringarna tenderar att anpassa sig till det som är möjligt och undviker det som verkar omöjligt. Med andra ord: hur anpassningen till upplevd delaktighet kan göra efterfrågan på delaktighet till just "sura bär". Men även om de intervjuade tonåringarna har en tendens att anpassa sig, så måste de inte uppfatta alla bär som sura. De kan trots anpassning efterfråga delaktighet i olika grad. Det beror helt enkelt på

vad det är tonåringarna har anpassat sig till. I vilka sammanhang är bären minst sura? Det ska visa sig att den adaptiva preferensen etableras av olika skäl, vilka i sin tur påverkar bärens surhetsgrad. Det är med denna teoretiska tankefigur jag nu en sista gång närmar mig förståelsen av det idrottspolitiska dilemmat. Som utlovat återvänder jag också till de mer utmanande infallsvinklarna, nämligen till försöket:

- *Att* förstå att unga som upplever stark tillhörighet till och delaktighets i idrotten inte nödvändigtvis är delaktiga på det sätt som idrotten vill.
- *Att* unga föreningsidrottare som är delaktiga kanske inte är så nöjda med sin delaktighet som de säger att de är.

Min redovisning och analys bygger på nedslag i tre strategiskt valda fokusgrupper. Läsaren möter föreningsidrottande tonåringar inom ishockey, friidrott och fotboll. Syftet är som sagt att synliggöra relationen mellan olika former av adaptiv preferens och bär, såväl sura som söta. Det är viktigt att påpeka att beskrivning och analys inte kan användas för att generalisera delaktighetsförhållanden inom idrotter. De kan endast användas för att illustrera tre typer av relationer mellan adaptiv preferens och bär. Än en gång ska vi bekräfta relationen mellan upplevd delaktighet och efterfrågad delaktighet. Vi ska alltså finna att bär, om villkoren är de rätta, när idrotten gör vad den vill, också kan vara söta.

Tre hockeykillar – kärnlogik och sura bär

Niklas, Johan och Fredrik började spela ishockey när de var sex år. När fokusgrupperna genomfördes hade de ägnat sig åt hockey i åtta år. Deras idrottsutövande är helt i samklang med idrottens interna kärnlogik. De tränar för att bli bättre ishockeyspelare. "Alltså", säger Fredrik, "vi tränar ju för att vi ska bli bra och lyckas på matcherna". Att utvecklas är, menar de alla tre, att "bli bättre" och att "få självkänsla" men också att "vara stolt över sig själv". "Om man gör något bra", betonar Niklas, "så kan man bli stolt och så". Och att spela hockey på ett framgångsrikt sätt är, om detta är de alla överens, "roligt". Hockey är det bästa de vet. Det är något de längtar till och vill. Motivationen är alltså mycket hög. Och därtill, som Johan uttrycker det: "Om man är bra i hockey, så, oftast, får man ett bra jobb sen". Också utanför idrotten.

Johan, Niklas och Fredrik lägger mycket tid på träning och tävling. De tränar tre gånger i veckan. Därtill är det match varje helg. Att träna och tävla är att vara helt fokuserad på hockey. "När man är på hockey", säger Johan, "jag tänker bara på

hockey. Man tänker inte på något annat”. ”Man tänker bara på hur man ska spela”, tillägger Niklas och fortsätter: ”Det är ju inte bara att åka runt”. Pojkarna leds av en huvudtränare som till sin hjälp har tre hjälptränare. De har också en särskild ”fystränare”. Alla ledare är före detta ishockeyspelare.

”Alltså”, säger Niklas, ”det är ju några som får spela mer alltså”. ”Ja, ibland är det så”, fortsätter han, ”för att ibland vill man ha den där segern”. När pojkarna får frågan om de som inte får spela så mycket är missnöjda svarar de unisont att så inte är fallet. ”Ja, alltså”, förklarar Fredrik, ”man vinner ju med laget. Så även dom som spelar tio minuter och andra tjugio minuter, så vinner ju ändå hela laget”. Det händer dock ibland att pojkarna upplever att vissa kan bli favoriserade fast de inte är bättre. Men det är inget man pratar om. Särskilt inte med huvudtränaren som leder laget. Det är något han sköter.

När hockeyspelare blir 18 år, det vet Johan, Niklas och Fredrik, kommer en del att bli uttagna till en elitjunioratsatsning. En del blir det alltså inte. Så är det. ”Ja”, förklarar Niklas, ”en del får ju gå upp. Det är dom bästa”. ”Så alla kanske inte får följa med till J18 elit”, säger Johan. ”Men”, lägger Fredrik till, ”det är ju inte alla som är kvar då. Det händer aldrig. En del tappar ju intresset och så”.

Johan, Niklas och Fredrik överensstämmer helt och hållet med idrottsutövande i enlighet med den interna kärnlogiken. De utgör entydiga exempel på unga föreningsidrottare med mycket stark idrottsidentitet. Idrott tillskrivs mycket stor betydelse i deras liv, de lägger ner mycket tid på sin idrott, de tycker själva att de hör till de bästa i sin egen träningsgrupp och de har högsta tänkbara prestationsmål. Alla tre har som mål att bli professionella ishockeyspelare i NHL.

Intervjuaren: Vart ska ni spela när ni blir proffs då?

Niklas: Rangers.

Fredrik: Ska jag säga något?

Intervjuaren: Ja.

Fredrik: Detroit eller Washington.

Johan: Minnesota.

Intervjuaren: Men då ska ni till USA helt enkelt!?

Alla: Ja.

Frågan är nu i vilken utsträckning de upplever och efterfrågar delaktighet. Frågan är också vad delaktighet innebär för dem. Johan, Niklas och Fredrik svarar enhälligt att de känner sig mycket delaktiga i sin hockeyklubb. Betydelsen av denna delaktighet avser olika dimensioner av tillhörighet till vad hockey är och hur den utövas. För det första, som Johan formulerar det, "gillar alla hockey här". För det andra så har, fortsätter han, "alla här känt varandra länge". Därtill finns, för det tredje, en stark känsla av att tillhöra ett lag med ett klubbnamn. "Vi" är just "vi" i "vår hockeyklubb". För det fjärde uttrycks en känsla av gemenskap med de andra spelarna i laget. "Det är väl", förtydligar Niklas, "att man är med i omklädningsrummet och att man snackar med alla. Alltså att man inte bara sitter tyst". De tycker alla tre att det är "bra sammanhållning i laget".

Vad har då Johan, Niklas och Fredrik att säga om den delaktighet som idrotten vill, det vill säga det normativa rummets kärnbetydelser? Uttalar och upplever de någon av dessa betydelser? Svaret är ett stort och entydigt "nej". De upplever ingen delaktighet i form av inflytande. De blir inte lyssnade på och tagna i anspråk på ett sådant sätt att verksamheten bättre ska passa alla unga hockeyspelares behov. De ger inte uttryck för en delaktighet byggd på glädje, trygghet, tillhörighet och gemenskap som ska känneteckna alla som idrottar utifrån egna subjektiva ambitionsnivåer. Än mindre fostras de till en sådan delaktighet. Likväl känner de sig mycket delaktiga. De känner definitivt glädje, tillhörighet och gemenskap. Om de också känner trygghet är svårare att bedöma. Kanske känner de sig trygga eftersom de har stark idrottsidentitet och därmed tillhör de bästa i laget. De vet att de är med i laget och att de får spela. De är tämligen säkra på att elitjuniorsatsningen är för dem. För Johan, Niklas och Fredrik handlar inte hockeys trovärdighet om det normativa rummets förståelse av trovärdighet. Det vilar snarare på trovärdigheten i att idrottens interna kärnlogik upprätthålls och stärks med de unga spelarnas stigande ålder. Det är nämligen denna logik och inte idrottsrörelsens böra som de tre hockeyspelarna känner tillhörighet till och därmed delaktighet i.

När Johan, Niklas och Fredrik får frågor om den delaktighet som avser vad idrotten vill i sitt idéprogram följer alltid en längre tystnad. Dessa frågor är för dem inte bara ovanliga utan också i stort utsträckning främmande. Ja, egentligen helt frånvarande. De hör liksom inte deras hockey till. Där är det ledaren som bestämmer. Hur skulle det annars vara? "Alltså", svarar Johan, "vi har ju inget elevråd precis". "Om det är något speciellt", betonar Niklas, "ja, då får man säga till ledaren". Men det är det i stort sett aldrig någon som gör. "Det behövs liksom inte."

Varje säsong avslutas med att laget gör något ihop utanför hockey. Till exempel att ledare och spelare går ut och spelar bowling och äter pizza. Det är något som uppskattas av alla. "Det är roligt", säger Fredrik, "att umgås utanför hockey". Just därför skulle de vilja göra det oftare än bara en gång om året. Men detta önskemål har de aldrig framfört till sina ledare. När de tillfrågas om de inte borde framföra det, svarar de att de "kanske" borde göra det. Följdfrågan lyder: "Vågar man det?" "Jag tror det", säger Niklas. "En del i laget... men jag vet inte", tillägger Johan. "Men om man vill det så måste man ju våga", säger han också. "Finns det dom i laget, tror ni, som inte skulle våga säga till?" På den följdfrågan svarar alla ett otvetydigt "Ja". "Men hur gör dom då?" "Alltså dom tänker bara på det själva då", svarar Niklas. Johan, Niklas och Fredrik svarar dock att de själva skulle kunna säga till om att träffas vid fler tillfällen utanför hockey. På så sätt kan den starka idrottsidentitetens tillhörighet till idrottens interna kärnlogik också bli till delaktighet i betydelsen känsla av möjlighet till inflytande. Med delaktighet i den betydelse som idrotten vill ha då reducerats till delaktighet för dem som har stark idrottsidentitet och är ett med internlogiken. Inte för alla unga föreningsidrottare med olika ambitionsnivåer.

När Johan, Niklas och Fredrik får frågor om de skulle vilja vara med och bestämma är svaret entydigt "nej". Det är bra som det är. De anser inte heller att de kan vara med och bestämma i klubben. För något sådant saknar de kompetens. De anser att det är ledaren som ska bestämma över laget. Det är deras roll och uppgift att anpassa sig till detta.

Intervjuaren: Hur mycket kan ni bestämma om träning och tävling?

Alla: Ingenting.

Intervjuaren: Skulle ni vilja det?

Alla: Nej.

Johan: Det är klart att man ibland tänker: Hoppas jag får spela mot dom eller så.

Niklas: Men det är ju något vi vet att vi inte kan bestämma själva.

Intervjuare: Så ni vill inte bestämma?

Alla: Nej.

Niklas: Det är bra som det är.

Intervjuaren: Kan man säga vad man tycker då?

Niklas: Ja.

Fredrik: Eller så kanske man pratar med en kompis så. Alltså vad man tycker så. Ibland är det högt inför alla. Men om det typ bara är fem stycken, så blir det inget så.

De berättar också att det finns en ungdomsansvarig, men det finns inget forum där unga spelare är representerade och kan göra sina röster hörda. Den ungdomsansvariga är, med min vokabulär, ansvarig för idrottens interna kärnlogik och inte för alla unga hockeyspelares delaktighet i termer av delaktighet som inflytande.

Johan, Niklas och Fredrik ombeds att tänka efter om det inte finns något tillfälle där de trots allt skulle vilja vara med och bestämma. Men de kan inte komma på något sådant. "Jag vet inte", säger Niklas. "Nej, jag har faktiskt ingen aning", svarar Fredrik. Också Johan svarar "nej", och tillägger: "Jag tycker att det är bra som det är alltså". "Det känns inte", säger Niklas, "som om man behöver något mer". Är det så hockey ska se ut? Alla svarar "ja".

Det tre pojkarna får också frågan om de känner någon som slutat med ishockey i deras träningsgrupp. Det visar sig att så är fallet. När de tillfrågas om varför de slutat är svaret att "dom inte har trivts". "Kände de sig inte delaktiga?" Jo, menar pojkarna, de har känt sig delaktiga. "Det är mer det", svarar Fredrik, och tänker på en kille som nyligen slutat, "att han tappade lite intresset också". "Säsongen innan", fortsätter han, "gick det inte så bra för honom och så". "Sen blev det sämre för honom", lägger Niklas till, "och så fick han skäll och så". "Varför fick han då skäll?" "Han gjorde något fel", säger Johan. "Det var något han gjorde fel ute på banan", förtydligar Fredrik. "Alltså", fortsätter Johan, "han kanske åkte fel och då så fick han kritik och då trodde han att han var dålig". Niklas menar att "kritik måste man ta". "För det går inte annars", konstaterar Johan och tillägger: "Man kan ju inte bara åka runt och... ja... ". "För annars", fyller Niklas i, "kommer man ju aldrig att göra något bättre". Finns det då någon, tror pojkarna, som slutar för att de inte känner sig delaktiga, för att de känner sig maktlösa? "Ja, säger Johan, "det finns det säkert någon som tycker. Men dom flesta slutar för att dom har tappat intresset". "Vad betyder det?" "Man tycker inte det är lika kul längre", svarar Niklas. "Dom kanske börjar med fotboll istället, eller innebandy", menar Fredrik. "Vad är det för skillnad på ishockey och fotboll då?" "Men det är kanske att de inte vågar ta tacklingar och så", säger Niklas. "Man kan vara rädd", förtydligar Fredrik, "för att få en tackling bak i ryggen och få en hjärnskakning eller så".

Låt mig så i mer analytisk anda förtydliga hur fokusgruppsintervjun med de tre hockeyspelarna kan synliggöra hur det idrottspolitiska dilemmat *kan* levas i unga föreningsidrottarens vardag. Vi har funnit att de verkar uppleva stark närvaro av just delaktighet. Det är emellertid också möjligt att dra slutsatsen att de inte har tillgång till någon delaktighet alls. Svaret beror på vad som avses med delaktighet. Menar vi stark tillhörighet till idrottens interna logik, eller menar vi delaktighet i överensstämmelse med det normativa rummets kärnbetydelser? Låg mig börja med Johans, Niklas och Fredriks egen upplevelse av delaktighet i sin hockeyklubb. Denna kan förstås på två med varandra förbundna sätt. Dels som ett idrottande helt och hållet i samklang med idrottens interna kärnlogik. Dels som ett idrottande som upplevs som tillhörighet till en gemenskap med andra spelare i bussar, omklädningsrum och bås samt på is. Här blir delaktighet en tillhörighet till och en gemenskap med hur idrott utövas i överensstämmelse med idrottens interna kärnlogik. Att vara hockeyspelare är att känna tillhörighet med andra hockeyspelare som utövar hockey i samklang med just denna logik. Följaktligen blir delaktighet inte en fråga om delaktighet i överensstämmelse med det normativa rummets kärnbetydelser. Det är så här det idrottspolitiska dilemmat *kan* komma till uttryck i praktiken. Det förutsätter förstås att vi kan se framträdandegapet mellan var idrotten vill och vad idrotten gör. Om Johan, Niklas och Fredrik hade svarat på den enkät som ligger till grund för studien *Unga och föreningsidrotten* (2005) hade de förmodligen svarat att de kände delaktighet och att de inte vill ha mer att säga till om. De kan alltså med statistik som grund kunna beskrivas som förnöjsamma med delaktighet. Faran är därmed att vi felaktigt skulle bedöma dem som unga vars delaktighet överensstämmer med värdegrund och strävanden i idrottens normativa rum. Istället har vi nu blottlagt en annan möjlighet: att de svar de förmodligen skulle gett i den aktuella enkäten kan tolkas på ett alternativt sätt. Förvisso är de förnöjsamma med delaktighet, men delaktigheten svarar endast mot tillhörighet till idrottens kärnlogik – inte mot hela andemeningen i det normativa rummets böra. Just därför är de utmanande frågor som åter väcktes till liv i inledningen till detta avslutande sjätte avsnitt av stor betydelse för en fördjupad förståelse av det idrottspolitiska dilemmat. Att överbrygga framträdandegapet mellan upplevd och efterfrågad delaktighet kan alltså inte reduceras till en fråga om vad, som till exempel, unga hockeyspelare upplever och efterfrågar. Att öka delaktigheten är att öka den delaktighet som så väl skrivs fram i idrottsrörelsens idéprogram *Idrotten vill*, inte att nöja sig med delaktighet som en överensstämmelse mellan stark idrottsidentitet och idrottens interna kärnlogik. Johan, Niklas och Fredrik visar dock att det senare mycket väl kan vara fallet. Utifrån sin egen självförståelse är de förnöjsamma med delaktighet. Om vi istället bedömer dem

utifrån vad idrottsrörelsen vill så är de snarare förnöjsamma utan delaktighet. Min teoretiska tolkning är att de tre hockeypojkarna helt och hållet uppfyller betydelsen av begreppet *adaptiv preferens*. De har formats till att gilla det de har anpassat sig till som enda möjlighet. I deras hockeyvärld har efterfrågad delaktighet blivit de sura bär de aldrig kan nå. Att så är fallet finner de fullt ut självklart. De har lärt sig att inte vilja det idrotten vill. Idrottsrörelsens vision om söta bär har blivit sura bär.

Vissa aspekter av vad Johan, Niklas och Fredrik har att berätta tycks mig legitima betydelsen av att hålla de utmanande frågorna vid liv. Är de verkligen är så nöjda med den delaktighet de har och som de säger sig uppleva? Jag tänker här främst på den tveksamhet de känner inför att berätta för sina ledare om vad de upplever, tänker, tycker och vill. Följaktligen har deras anpassning till kärnlogikens preferenser blivit så fullständig att bären blivit omöjliga att efterlängta. Det är blivit till tystnad och frånvaro. Frågan är om det ens är bra sett ur en renodlad internlogiks strävanden? Också hårt elitsatsande unga idrottare ska ges en röst. Också de har erfarenheter och upplevelser av sin elitsatsning med stor betydelse för hur en sådan satsning ska hanteras på ett bra och utvecklande sätt. Det är i alla vad idrotten vill i sin strävan till fostran. Jag är övertygad om att den härvidlag har rätt.

Fyra friidrottare – kärnlogik och söta bär

Agnes, Signe, Oskar och Gustav är friidrottare. Precis som Johan, Niklas och Fredrik är de 13 år gamla och har idrottat sedan fem- eller sexårsåldern. Också de tycker att det är mycket roligt att idrotta. Deras idrottsidentitet är förhållandevis stark men inte på samma påtagliga sätt som de tre hockeypojkarnas. Förvisso tillskriver de friidrotten stor betydelse i sina liv. De tränar och tävlar nästa lika ofta som Johan, Niklas och Fredrik. Däremot är de mer nedtonade när det gäller hur bra de är i den egna träningsgruppen. De har därtill mindre uttalade framtida prestationsmål. Likväl kan deras idrottsutövande förstås i termer av idrottens interna kärnlogik. Men, och detta är viktigt, inom den friidrott som Agnes, Signe, Oskar och Gustav deltar i tar sig denna logik ett annat uttryck än inom den ishockey som Johan, Niklas och Fredrik utövar. För det första är de fyra friidrottarna mindre specialiserade. ”Man prövar liksom olika grenar”, berättar Agnes, ”man bestämmer sig inte för vilken gren man ska satsa på förrän man är 18 eller 19 år”. Därtill är prestationsfokus i huvudsak inriktat mot den egna prestationen. Inte andras. Friidrotten har lärt dem att i första hand tävla med sig själva. ”Det är viktigare att slå sig själv och så”, förklarar Signe. Kanske kan vi här tala om en i vissa avseende

”upphävd” eller i tid ”utsträckt” internlogik. ”Nu ska man mest ha roligt och pröva på olika grenar”, förklarar Gustav. Det gör man för allsidighetens och glädjens skull. Det långsiktiga målet, däremot, är framgångsrika prestationer. Agnes, Signe, Oskars och Gustavs idrottande är helt i samklang med just denna form av internlogik. De trivs mycket bra med att pröva på olika grenar och träningsmoment och att i huvudsak tävla mot sig själva. I centrum för det egna idrottandet står alltså den *framtida* prestationsförmågan. I samtiden tävlar man mot sig själv. I framtiden ska man vinna över andra. Därmed kan vi prata om en typ av kärnlogik som skiljer sig från den som hockeypojkarna vittnar om.

Agnes, Signe, Oskar och Gustav tycker otvetydigt mycket om att friidrotta. Det upplever också gemenskapen i klubben som mycket bra. De finner det därtill naturligt att alla friidrottare är med på sina villkor. Alla kan tävla mot sig själva. Alla kan pröva sig fram under många år i avsikt att till slut hitta den särskilda glädjen och prestationen i en egen blivande friidrottsgren. Vi kan konstatera att också de intervjuade friidrottarna utgör exempel på adaptiv preferens. Även de har fostrats till anpassning till en idrottslig internlogik, men till en logik med andra betoningar än den som de tre hockeypojkarna anpassat sig till. Vi har alltså lärt oss att idrottens interna kärnlogik kan använda olika *medel* för att nå ett gemensamt *mål*: idrottsframgångar i termer av vinnande prestationer. Ishockeyn tycks tänka, att om man inte selekterar, rangordnar och vinner ”nu”, så kan man inte heller vinna i framtiden. Friidrotten betonar vikten av att vänta med rangordning, selektion och vinstprestationer, så att man just därför bättre kan selektera, rangordna och vinna i framtiden. Målet, att prestera och vinna, är detsamma. Medlen, däremot, är olika.

Hur ser då de fyra friidrottande tonåringarna på delaktighet? Precis som hockeypojkarna upplever de sig mycket delaktiga. Någon efterfrågan på ökad delaktighet har de inte. ”Alltså dom som bestämmer”, säger Agnes, ”jag tycker dom är bra och så”. ”Det är inte mycket jag känner att jag vill bestämma”, försäkrar Oskar. ”Men varför inte?” ”Nej, för allt är bra”, konstaterar Gustav. ”Det är inget jag vill göra som vi inte gör”, slår Signe fast. Hur ska vi då förstå att alla fyra friidrottarna är så nöjda med sin delaktighet? Tre svar är påtagliga. För det första upplever de sig i allra högsta grad delaktiga därför att deras ledare ofta frågar dem hur de upplever saker och ting i verksamheten och om den i några avseenden borde vara annorlunda. De upplever sig alltså delaktighetsgjorda genom att deras ledare visar stort intresse för hur de erfar sitt friidrottande. ”Alltså Gunilla”, en av de ansvariga ledarna, ”hon brukar ju alltid gå runt och fråga om hur det är och så”. ”Ja”, säger Oskar, ”hon går alltid runt och frågar”. Agnes, Signe, Oskar och Gustav

upplever alltså ingen anledning att efterfråga delaktighet eftersom de hela tiden tillfrågas om vad de upplever, tänker och önskar. De är därmed förnöjsamma just därför att de är delaktiga. För det andra har de vissa reella påverkansmöjligheter. De bestämmer själva när de ska tävla och i vilken gren de vill tävla. ”Det är alltid individuellt”, säger Agnes, ”för man får välja då när det är tävling”. ”Ja, alltså”, säger Signe, ”dom kan ju säga vad man är bra i men det är alltid man själv som bestämmer”. Oskar och Gustav har samma bild. ”Det är alltid man själv som bestämmer”. Det tredje svaret är att de unga friidrottarna inte tycker att de själva ska bestämma. Det tycker helt enkelt att de är för unga för att göra det. ”Vi är för små liksom”, konstaterar Agnes. ”Det är också kul”, tillägger Signe, ”att inte bestämma för tidigt”. Man får bestämma mer när man blir äldre, berättar de samstämmigt, för då kan man bli en ung ledare som hjälper de vuxna ledarna. Därför måste det vara de vuxna ledarna som bestämmer. ”Men”, lägger Signe till, ”om man har förslag till uppvärmning, så kan man säga det”. De unga föreningsidrottarna upplever således en stark delaktighet i en verksamhet med en i tid utsträckt och delvis upphävd internlogik. Därtill möter de ledare med en påtaglig strävan att visa lyhördhet för de ungas erfarenheter, upplevelser och önskemål. ”Jag tycker det är bra som det är”, säger Signe, och tillägger: ”Alltså jag tycker det är skönt att man inte behöver bestämma”. Också Agnes, Signe, Oskar och Gustav, precis som Niklas, Johan och Fredrik, uppvisar följaktligen hög rad av anpassning. Men, och detta är en viktig analytisk poäng, anpassningen gäller en kärnlogik med andra medel än hockeys. Den är vad jag kallat utsträckt i tid. Den rymmer därtill en rad inslag av faktisk delaktighet och egenval. Den är genom de vuxnas försorg även delaktighetsgörande. Den vill lyssna på och ta ungas upplevelse i anspråk med avseende på att utveckla verksamheten inom ramen för en logik bestämd av vuxna. Denna form av adaptiv preferens är således en anpassning till en idrottskultur som ligger nära värderingarna i idrottens normativa rum. Eftersom Signe, Agnes, Oskar och Gustav upplever delaktighet som inte kan reduceras till en ren tillhörighet till idrottens interna kärnlogik, så blir bären inte särskilt sura. Att de inte efterfrågar delaktighet beror inte på att de inte upplever delaktighet. De har i relativt stor utsträckning tillgång till delaktighetens söta bär även om de inte vill plocka dem själva. Eftersom som så är fallet befinner de sig inte i rävens situation. De kan äta de bär som delaktighetssträvande vuxna förse dem med. Förvisso plockar de inte ner dem själva. Men de verkar vara inom räckhåll om de skulle behövas. Jag får känslan av att Signe, Agnes, Oskar och Gustav inte skulle acceptera en verksamhet med onåbara bär. Den som fått smaka söta bär, om än endast genom vuxnas försorg, vill inte plötsligt vara utan dem. De vet att bär kan vara söta. Och till sådana har man rätt för det är en riktig och försvarbar rättighet.

Med all säkerhet skulle Signe, Agnes, Oskar och Gustav valt samma svarsalternativ i enkäten som Niklas, Johan och Fredrik. De skulle alla svara att de upplever men inte efterfrågar delaktighet. Alla dessa sju tonåringar skulle därmed med hjälp av statistiken konstrueras som förnöjsamma med delaktighet. Samtidigt har jag kunnat visa att de aktuella hockeyutövarna och friidrottsutövarna befinner sig på avsevärt olika avstånd till kärnbetydelseerna i idrottens normativa rum. Vi har alltså förstått att de anpassat sig till olika varianter av kärnlogik. Förvisso är både hockeyspelarna och friidrottarna en berättelse om adaptiv preferens. Men eftersom anpassningen gäller olika medel för att nå internlogikens mål har vi lärt oss att bärens surhetsgrad kan variera avsevärt. Eftersom Signe, Agnes, Oskar och Gustav är försedda med delaktighetens bär vet de att de inte måste vara sura. De skulle, som sagt, med all säkerhet kräva dessa bär om de inte fick några. Ty den som smakat på delaktighet vill ha den. För Niklas, Johan och Fredrik är det anorlunda. För dem är delaktighetens bär, i den betydelse som överensstämmer med vad idrotten vill, endast sura. Med andra ord vill friidrottarna i stor utsträckning vad idrotten vill. Hockeypojkarna, däremot, vill det inte. Vi har därmed lärt oss att den finns förnöjsamma med delaktighet som står idrottens normativa rum nära därför att de är delaktiga. Vi har också lärt oss att det finns förnöjsamma med delaktighet som utgör motsatsen. Just därför kan bären bland förnöjsamma med delaktighet vara både söta och sura. Det beror liksom på närheten till idrottens normativa rum. Att Signe ”tycker att det är bra som det är”, att hon tycket att det är skönt att hon ”inte behöver bestämma”, är just en anpassning till att hon i stor utsträckning har tillgång till de söta bären i idrottens normativa rum. Hockeypojkarna, däremot, förblir som räven. De har funnit bären sura. I deras hockey finns inte precis något elevråd.

Tre fotbollsspelare – delaktighetslogik och söta bär

Emma, Sofie och Jessica, alla 13 år, spelar fotboll i en klubb på en mindre ort. De idrottar främst för att de är roligt att spela fotboll.

Emma: Det är roligt. Det gör mig glad. Det är ju mitt liv. Om jag inte hade kunnat gå till fotbollen, så vet jag inte...

Jessica: Då hade man suttit som en soffpotatis.

Sofie: Jag tycker fotboll är jätteroligt alltså. Så är det bara typ.

Jessica: Vi delar på en bulle Sofie.

För dessa tonårsflickor innebär delaktighet, som Emma formulerar det, ”att alla får vara med och spela”. ”Och alla”, säger Sofie, ”ska vara med på allting och inte bara vissa grejer”. Hon tänker på träningar och matcher. Det betyder att alla som tränar ska få vara med och spela match. ”Och alla ska spela lika mycket. Så är det bara.” ”Alla ska vara trevliga också”, lägger Jessica till och fortsätter: ”Man ska tänka på att delaktighet, det är ju som ett lag. Man ska tänka på alla. Inte bara på sig själv”. ”Jo, så ska det vara”, instämmer Emma. ”Alltså om en är jättedålig och en är jättebra”, tillägger hon, ”så ska man inte välja den ena. Inte bara välja den bra alltså. Man ska välja båda”. De tre flickorna upplever unisont att ”det är verkligen bra sammanhållning i vårt lag”.

Emmas, Jessicas och Sofies idrottsutövande aktiveras alltså inte av en renodlad intern kärnlogik. Här råder snarare motsatsen: en delaktighetslogik. Förvisso tränar flickorna för att bli bättre. Och nog kämpar de för att försöka vinna matcher. Det är något de gör tillsammans oavsett hur bra de är i fotboll. Men det är viktigare att alla tränar och att alla spelar än att de vinner. Följaktligen utövar de tre fotbollsflickorna fotboll helt i överensstämmelse med en av det normativa rummets mest avgörande kärnbetydelser: alla ska vara med och idrotta oavsett förmåga. Delaktighet i termer av att alla är med är den vägledande principen. Att så är fallet utesluter dock inte viljan till att *också* försöka vinna matcher.

Detta sätt att tänka delaktighet är i harmoni med hur Emmas, Sofies och Jessicas ledare tänker. ”Dom antar liksom”, förklarar Sofie, ”att vi är här för att det är roligt”. ”Så alltså”, lägger Jessica till, ”dom tvingar ju en inte”. ”Ja”, fortsätter Emma, ”det är ju en själv som bestämmer liksom. Vill man inte spela, så spelar man inte”. ”Och det är ju inte tråkigt för det är ju roligt”, försäkrar Jessica. Därför är fotboll just ”jätteroligt alltså. Så är det bara typ.” Men att så är fallet utesluter inte att man tränar för att man ska bli bättre. ”Ja, dom berömmar ju oss”, betonar Emma, ”för dom tycker att vi har gått jättelångt i utvecklingen”. Följaktligen råder harmoni mellan ledarnas och tonårsflickornas sätt tänka och bedriva fotboll. Den avgörande utgångspunkten är en delaktighetslogik där alla är med och prestationsmässig utveckling av individuella spelare och lag. Men att vinna, det hör, som sagt, till andra rummet. I det första rummet står glädjen och samhörigheten i att ha roligt tillsammans. Emmas, Sofies och Jessicas delaktighetslogik och Johans, Niklas och Fredriks interna kärnlogik utgör härvidlag raka motsatser. Men en likhet finns också. Samma tillhörighet som fotbollsflickorna känner till delaktighetslogiken, samma tillhörighet känner hockeypojkarna till internlogiken.

Hur är det då med efterfrågan på delaktighet? Vill Emma, Sofie och Jessica ha mer att säga till om? Det unisona svaret är ett entydigt ”ja”. ”Det hade varit roligt om ledarna hade frågat mer alltså”, säger Emma. ”Ja, det är lite roligare när de gör det”, adderar Sofie. Jessica tycker att ”det borde finnas ett spelarråd där man tar upp olika saker med ledarna”. ”Där man får sin röst hörd”, påpekar Emma. De skulle, till exempel, vilja vara med och påverka vem som får ”träningspris”. Som det är nu blir det alltid en pojke. De skulle också vilja påverka inköp av tröjor. Jessica förklarar det så här:

”Om man är lite större liksom. Då går det ut på kläderna när vi spelar fotboll. Alltså alla tröjor är i samma storlek. I small. Alla. Det går ju liksom inte. För jag kan knappt ha dom. För dom kan ju inte ta för givet att alla som är i samma lag har samma storlek på kläder. Shortsen sitter ju jättetight. Men det är ingen som lyssnar på det. För i ungdomsstyrelsen där sitter bara gubbar och tanter som inte tränat ett lag på 50 år typ.”

Emma och Sofie håller med men vill gärna ha sagt ”att gubbarna och tanterna ju inte är så dåliga”.

Fotbollsspelarna Emma, Sofie och Jessica är därmed tydliga exempel på hur en upplevelse av delaktighet, som väl överensstämmer med det normativa rummets kärnbetydelser, tenderar att generera efterfrågan på delaktighet. Det gör dem till exempel på pretenderer med delaktighet. De upplever delaktighet och vill öka sin delaktighet. Vi talar därtill om delaktighet byggd på just delaktighetslogik och inte om en tillhörighet till en intern kärnlogik. Det bör också betonas att det är en delaktighetslogik som inte utesluter träning och matcher med avsikten att bli bättre fotbollspelare. Möjligheten att bli bättre genom att träna och spela gäller alla oavsett idrottsidentitet.

Emma, Sofie och Jessica är alltså i hög grad exempel på en adaptiv preferens som i hög grad svarar mot vad idrotten vill i sitt normativa rum. Vi har därmed lärt oss att med en tillhörighet till en delaktighetslogik är inga bär sura. De har smakat dem. De har visat sig söta. Och de vill ha fler. Samtidigt vill och arbetar de med att försöka bli bättre fotbollsspelare.

Emma, Sofie och Jessica vill också ha hjälp av vuxna att säkra och utveckla delaktighet och idrottsprestationer. Härvidlag påminner de om friidrottarna. Just därför tycker de att det är viktigt att ledaren bestämmer hur man ska idrotta. Det är ledaren som ska säkra delaktighet och utveckling av prestationsförmåga. ”För annars blir det lätt lite okoncentrerat”, säger Emma. ”Ja, man är ju väldigt okon-

centrerad i den här åldern”, tillägger Jessica brådmoget. Sofie instämmer: ”Alltså väldigt lätt”. ”Vissa dagar”, poängterar Jessica, ”alltså vissa dagar, lite flamsiga ibland är vi”. Just därför är det vuxnas ansvar att se till att det blir av med delaktighet, träning och match. Och då ”måste dom bestämma”. ”Men sen”, påpekar Emma, ”så är det ju roligt om de frågar mer alltså, om hur det ska va”. För mycket ”sånt delaktighet” får det dock inte bli:

Emma: Inte hela tiden för det känns som...

Sofie: Flummigt.

Jessica: Ja, lite så.

Emma: Men ibland.

Jessica: Då är det roligare om dom gör det.

Jessica: När man får sin röst hörd.

För Emma, Sofie och Jessica ska delaktighetskulturen verka i och genom själva idrottsutövandet. Det är genom att göra alla delaktiga i idrottsutövandet som idrotten kan göra vad den vill. Kanske ska vi därför inte tala om idrott och delaktighet. Vi ska nog tala om en delaktighetsgörande idrott. Det är så idrotten blir rolig så att idrotten gör vad den vill. Det är vad dessa nedslag i tre fokusgrupper till slut har lärt oss. Det är så det idrottspolitiska dilemmat får sin praktiska upplösning. Vi har därmed också förstått de vuxnas betydelse i ett delaktighetsgörande idrottande för och med unga.

Idrotten vill och mänsklig värdighet

Parallellt med att jag skriver detta avslutande avsnitt dimper en ny bok ner i mitt brevinkast. Den är skriven av en politisk teoretiker vid namn George Kateb och bär titeln *Human Dignity* (2011). Det bör höra, menar Kateb, till våra samhällseliga liv att varje individs värdighet är densamma som alla andras. ”Jag, precis som alla andra kan”, skriver han, ”insistera på min värdighet som människa, inför andra som har mer makt och prestige än vad jag har och som behandlar mig på ett sådant sätt att de har misslyckats med att erkänna min fulla mänsklighet” (s. 6) Föreställningen om alla människors lika värde förutsätter, menar han, att vad en människa *kan* inte ska uttömma den fulla betydelsen av vem denna människa är. Det finns flera skäl därtill. En idrottare som högpresterar har alltså inget större

värde som människa än en idrottare som inte gör det. Däremot kan vi, om vi älskar idrott, tilldela en framgångsrik idrottskvinna, eller idrottsman, en hög idrottslig status och tillsammans glädjas däråt. Det Kateb nu har att säga om ”varje människa” omformulerar jag till ”varje ung föreningsidrottare”. Också ordvalet i de följande punkterna, om än i Katebs anda, är mitt eget:

- Unga föreningsidrottare är alla människor på olika ofullständiga vis.
- Unga föreningsidrottares vara och utveckling är inte nödvändigtvis förutbestämd.
- Unga föreningsidrottare kan på olika vis tänja sig själva och gå över gränser.
- Unga föreningsidrottare kan komma att aktualisera förmågor på olika oväntade vis: leda, instruera, motivera, idrottsprestera, skapa delaktighet och vänskap och så vidare.
- Unga föreningsidrottare, som betydelse, kan inte reduceras till en modell för alla föreningsidrottares möjligheter att vara föreningsidrottare. Detta oavsett om föreningsidrottaren kan bedömas som genomsnittlig eller exceptionell.
- Unga föreningsidrottares mänskliga värdighet kan inte avgöras av den som är ”best in show”. Något sådant är utanför en försvarbar ordning för varje människas värdighet.
- Unga föreningsidrottare förtjänar att behandlas på ett sätt som gör att de *alla*, oavsett idrottslogik, hör det höga värde till som vi tillskriver mäskligheten: rätten att bli bemött med respekt för den man är och kan bli som idrottare och att som sådan, som tillhörig och delaktig, få vara med på egna villkor och med egen ambitionsnivå i föreningsidrotten.
- Unga föreningsidrottare har därmed rättigheter som individer som inte kan reduceras till grupp-, lag- eller föreningstillhörighet.

Jag utesluter att Kateb läst idrottsrörelsen idéprogram *Idrotten vill* (2009). Inte heller kan de ansvariga för idéprogrammets innehåll ha läst Katebs argumentation för mänsklig värdighet. Ändå verkar det omöjliga sannfärdigt. Åtminstone som andemening. I inledningen till den del av *Idrotten vill* som berör ”Idrott för ungdomar” läser jag:

Det är viktigt att vara medveten om att gränsen mellan breddidrott och den elitinriktade idrotten är flytande. Under ungdomsåren finns drömmarna och ambitionerna kvar hos många och fungerar som drivkraft i idrottsutövandet. Långt ifrån alla kommer att nå verklig elitnivå, men kommer förhoppningsvis ändå att ha fått ut mycket, både nytta och

glädje, av sin satsning. Omvänt kan ungdomar naturligtvis höja sin ambitionsnivå, efter att sent ha upptäckt sin talang, kanske i en ny idrott. Det är omöjligt att före puberteten identifiera de verkliga talangerna.

(*Idrotten vill* 2009, s. 23)

Är inte själva poängen att vi alla har rätt att vara idrottare på olika sätt och att dessa sätt också kan förändras över tid? I och genom tillhörighet och delaktighet. Just därför måste varje ung föreningsidrottare som individ kunna vara delaktig som den idrottare hon eller han är just nu. Det kräver allas rätt till olika ambitionsnivåer och logiker för idrott. Detta är mitt huvudbudskap. Så utmanas och överskrids det idrottspolitiska dilemman. De som inte är eller vill vara delaktiga måste bli delaktiga som de idrottare de är och vill vara. De som är delaktiga ska inte "endast" vara det i egenskap av tillhörighet till en dominerande idrottslogik. Alla unga föreningsidrottare ska tas i anspråk i arbetet med att utveckla en mångfaldig idrott för alla. Men en sådan idrott för unga – det är min övertygelse – kan aldrig gå någon annan väg än en genom själva idrottsutövandet. Däri ligger idrottens stora egenvärde och möjlighet till demokratiskt mervärde. Delaktigheten måste gälla *i* och *för* idrott. Det gäller därför att se till att förverkligandet av börtat i idrottens normativa rum inte blir till rävens sura bär.

Idrottsrörelsen kan därför lösa sitt dilemma genom att göra vad den vill: att göra unga föreningsidrottare mer delaktiga. Om idrotten förverkligar vad den vill kan den bli än mer framgångsrik än vad den är. Den måste då förstå att en relativt stor andel unga föreningsidrottare upplever sig delaktiga därför att de känner tillhörighet till idrottens interna kärnlogik. Ungas delaktighet i termer av makt, inflytande och medbestämmande är därmed svagare än vad statistiken visar. Inte ens de som känner sig delaktiga är särskilt delaktiga. Inte om vi med delaktighet avser reellt medbestämmande. Den delaktighet som idrotten gör täcker alltså inte allt det som idrotten vill. Just därför måste idrotten göra vad den egentligen vill. Den måste göra *alla* unga föreningsidrottare delaktiga. Både de unga som i huvudsak idrottar för att det är roligt *och* de som gör det vägleda av en stark idrottsidentitet. De förra måste få känna att också de är idrottare som hör idrotten till. De senare måste med sina erfarenheter och upplevelser bli medbestämmare i sin målmedvetna satsning på att bli framgångsrika idrottare.

Budskapet som blåser genom idrottens rum är enkelt men svårt: öka delaktigheten för alla unga! Men glöm aldrig att det är idrott som alla idrottare vill. Om idrotten lyssnar upptäcker den vikten av att förstå att olika kan vilja idrotta på olika vis. Även om det är samma idrott. Så kan idrottens centrum hålla, om den via tillhörighet och delaktighet tillåter mångfald i idrottsutövandet.

Jag inledde denna rapport med att citera Agnes, en av fotbollstjejerna:

”Men alltså jag tycker ju att det är ganska bra ändå. Det är liksom inte mycket man vill ändra på eller bestämma mer om. *Men det känns ändå lite så.*”

Det är om det där som ”känns ändå lite så” – om ungas delaktighet i föreningsidrotten – som detta bidrag handlar. Det är genom att ta tag i det som just ”känns ändå lite så” som idrotten kan bli än mer framgångsrik än vad den är. Det är ju trots allt det den säger att den vill. Förutsättningen för att kunna vad den vill är förståelsen av det idrottspolitiska dilemma jag här försökt att blottlägga som hinder och som möjlighet. Ty det är när det känns lite så, som det idrottspolitiska dilemmaet spökar i idrottens vardag och söta bär blir till sura.

Referenser

- Alexander, Jeffrey C., "Modern, Anti, Post, and Neo: How Intellectuals Explain 'Our Time'", i Jeffrey C. Alexander *The Meanings of Social Life: A Cultural Sociology*, Oxford: Oxford University Press, 2003.
- Björklund, Stefan, "Osynlig hand' var bara halva budskapet", *Svenska Dagbladet* måndagen den 14 februari 2011.
- Geertz, Clifford, "A Life of Learning: Charles Homer Haskins Lecture for 1999", American Council of Learned Societies Occasional Paper No. 45, [<http://www.acls.org/op45geer.htm>], 2007.
- Kateb, George, *Human Dignity*, Cambridge, Massachusetts: The Belknap Press of Harvard University Press, 2011.
- Nussbaum, Martha C., *Creating Capabilities: The Human Development Approach*, Cambridge, Massachusetts: The Belknap Press of Harvard University Press, 2011.
- Peterson, Tomas, "Selektions- och rangordningslogiker inom svensk ungdomsfotboll", *Idrottsforum.org*, 2004.
- Regeringskansliet, *Regeringens strategi för ungdomspolitik: Med fokus på ungdomars välfärd och inflytande*, 2009.
- Riksidrottsförbundet, *Idrotten vill*, 2009.
- SOU, *Föreningsfostran och tävlingsfostran: En utvärdering av statens stöd till idrotten*, 2008.
- Svenska Akademien, *Svensk ordbok A-L*, Stockholm: Norstedts, 2009.
- Svenska Akademien, *Svensk ordbok M-Ö*, Stockholm: Norstedts, 2009.
- Taylor, Charles, "Democratic Exclusion (and Its Remedies?)", i Charles Taylor *Dilemmas and Connections: Selected Essays*, Cambridge, Massachusetts: The Belknap Press of Harvard University Press, 2011.
- The New Oxford American Dictionary, Oxford: Oxford University press, 2005.
- Trondman, Mats, *Kloka möten: Om den praktiska konsten att bemöta barn och ungdomar*, Lund: Studentlitteratur, 2003.
- Trondman, Mats, *Unga och föreningsidrotten: En studie om föreningsidrottens plats, betydelser och konsekvenser i ungas liv*, Stockholm: Ungdomsstyrelsen, 2005.
- Trondman, Mats, "'To Locate in the Tenor of Their Settings the Sources of Their Spell': Clifford Geertz and the 'Strong Program' in Cultural Sociology", *Cultural Sociology*, Vol. 2:2, London: Sage Publications, 2008.
- Trondman, Mats, Lund, Anna, Mast L. Jason, "Till förståelsen av en kulturell sociologi", i Jeffrey C. Alexander, *Kulturell sociologi: Program, teori och metod*, Göteborg: Daidalos, 2011.
- Walzer, Michael, *Interpretation and Social Criticism*, Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 1993.
- Willis, Paul & Trondman, Mats, "Manifesto for Ethnography", *Ethnography*, Vol. 1:1, London: Sage Publications, 2000.

Ett idrottspolitiskt dilemma

Varför är en sådan stor andel unga föreningsidrottare nöjda med att ha så lite att säga till om? Med den frågan inleder Mats Trondman sökandet efter lösningen på det idrottspolitiska dilemma som uppstår i krocken mellan föreningsidrottens två inneboende kulturer. När pusslet är lagt framträder en bild av en idrottsrörelse som inte alltid gör vad den själv vill. Gör den det kan den bli mer framgångsrik än vad den redan är.

Mats Trondman är professor i sociologi vid Linnéuniversitetet i Växjö och välkänd barn- och ungdomsforskare. I den här rapporten utgår han från sina resultat i den uppmärksammade studien *Unga och föreningsidrotten* (Ungdomsstyrelsen 2005).

Centrum för idrottsforskning ansvarar för uppföljning av statens stöd till idrotten. *Ett idrottspolitiskt dilemma – unga, föreningsidrotten och delaktigheten* ingår i 2010 års uppföljning med fördjupningstemat barnrättsperspektivet inom idrotten.

Centrum för idrottsforskning
www.centrumforidrottsforskning.se

ISBN: 978-91-979562-3-9

